

ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส
ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สายหยุด ไตรรัตน์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2551

**RESULTS OF CREATIVE ART EXPERIENCED MANAGEMENT
ACTIVITIES BY USING THE SENSES FOR CREATIVE
THINKING IN KINDERGARTEN
LEVEL 2 STUDENTS**

Saiyood Torat

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Field in Curriculum and Instruction
Pibulsongkram Rajabhat University
2008**

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2

ชื่อนักศึกษา

นางสายหยุด ไตรรัตน์

สาขา

หลักสูตรและการสอน

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์วิราพร พงศ์อาจารย์

กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงทอง ไสยวรรณ

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อนุมัติให้บัณฑิตศึกษาฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน

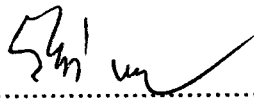

.....ประธานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ดร.สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์)

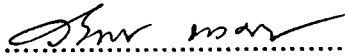
วันที่.....เดือน.....พ.ศ 2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ดร.สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์)

.....รองประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์วิราพร พงศ์อาจารย์)

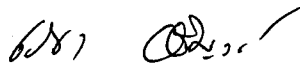
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงทอง ไสยวรรณ)

.....กรรมการสถิติ/วิจัย

(ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์)

.....กรรมการและเลขานุการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์)

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ชื่อเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส
ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2
ชื่อผู้วิจัย นางสาวหยุด ไตรรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์วิราพร พงศ์อาจารย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงทอง ไสยวรรณ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภายหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 25 คน ทดลองแบบกลุ่มเดียวเพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการใช้สถิติทดสอบที่แบบกลุ่มเดียวที่ไม่อิสระต่อกัน

(Dependent sample t- test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมากที่สุดโดยรวมและรายกิจกรรม
2. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่อประธานที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่อกรรมการที่ปรึกษา.....

Title RESULTS OF CREATIVE ART EXPERIENCED
MANAGEMENT ACTIVITIES BY USING THE SENSES
FOR CREATIVE THINKING IN KINDERGARTEN
LEVEL 2 STUDENTS

Author Mrs. Saiyood Torat

Advisors Associate Professor Wiraporn Pongajam
Assistant Professor Puangthong Saiyawon

The purposes of this research were to study creative thinking of kindergarten level two students after learning creative art lessons by using touching senses, and to compare their creative thinking before and after the lessons. The samples of the study were 25 kindergarten level 2 students. The study was administered in the second semester of academic year 2007 at Wangmaikan School, Wangwon Sub-district, Prompiram District, Phitsanulok Province. The study was conducted through a single dependent experimental group. The research instruments were creative art lesson plans focusing on touching senses and a creative thinking test. The data were analyzed by utilizing mean, standard deviation and t-test for the dependent group.

The study found that the kindergarten level two students gained creative thinking skills by using touching senses at a very high level. The average of post-test scores of creative thinking after the training of touching senses in creative art experienced management activities was significantly higher than the pre-test scores at the level of 0.05

Department Master of Education
Field of Study Curriculum and Instruction
Academic year 2008

Student's Signature... *Saiyood Torat*
Advisor's Signature... *Wiraporn Pongajam*
Co-Advisor's Signature... *Puangthong Saiyawon*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์ เป็นอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์วิราพร พงศ์อาจารย์ ประธานที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงทอง ไสยวรรณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการปรับปรุงแก้ไขจนวิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดากา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุณี บุญพิทักษ์ นางณัฐวรรณ แสงศักดิ์ดา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.สุขแก้ว คำสอน ดร.ชนม์ชกรณัฏ วรอินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทร์เพ็ญ กาญจนรัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวังไม้แก่น คณะครูและนักเรียนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้การสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เป็นอย่างดี คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยด้วยดี ตลอดมา และขอน้อมคารวะแด่ผู้เขียนตำราวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและใช้อ้างอิงทุกท่าน

สายหยุด ไตรรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความคิดสร้างสรรค์.....	7
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	25
ประสาทสัมผัส.....	37
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
งานวิจัยในประเทศ.....	48
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	50
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53

สารบัญ

บทที่	หน้า
การดำเนินการทดลอง.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุป.....	73
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	83
ภาคผนวก ก แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2.....	84
ภาคผนวก ข แบบวัดความคิดสร้างสรรค์.....	109
ภาคผนวก ค คะแนนการประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ.....	114
ภาคผนวก ง บันทึกคะแนนจากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์.....	119
ประวัติผู้วิจัย.....	126

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้แบบบูรณาการ สาระที่ 3 ธรรมชาติรอบตัว.....	54
2 แสดงการวิเคราะห์โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2.....	55
3 แสดงวัน เวลาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส.....	68
4 ผลการศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส.....	71
5 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส...	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมโลกปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีผลผลักดันให้ประเทศต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างสูงกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพของประชากรจึงเป็นสิ่งจำเป็น ในการพัฒนาประเทศ ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาระบบการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 แผนพัฒนา นี้ได้เน้นการพัฒนาคนให้มีลักษณะที่เป็นใฝ่การเรียนรู้ให้มีความคิด จินตนาการ และความคิด สร้างสรรค์ โดยตระหนักดีว่าคุณภาพของคนเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดลักษณะการดำรงชีวิตของ ผู้คนในสังคมเองก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ ในสังคมได้อย่างสง่างาม จะต้องเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็ง และแข็งแกร่งมีความสามารถ ที่สร้างสรรค์ มีไหวพริบ มีความรอบรู้ที่ไม่ใช่แค่ความฉลาดแต่ต้องคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหา เป็น สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เป็น และที่สำคัญต้องสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ชีวิต เรียนรู้โลกอนาคต และเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนี้ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์อย่างสูงในการ แก้ปัญหา และจะต้องรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง เน้นความสำคัญของ การเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดเป็น คิดอย่างมีระบบ คิด สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง อารี พันธุ์มณี (2544 : 16) กล่าวว่า ความคิด สร้างสรรค์เป็นทักษะที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วยการฝึกหัดทักษะต่างๆ หลายวิธี หลายขั้นตอน ต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนเนื่องจากลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวต้องอาศัย ความคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหา และผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์มี ลักษณะคล้ายกับกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ การค้นพบความจริง การค้นพบ ปัญหา การตั้งสมมติฐาน การค้นพบคำถาม และการยอมรับผลจากการค้นพบ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543 : 168 - 169) ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย ต้องใช้ จินตนาการ และรู้จักแก้ปัญหาด้วยวิธีการคิดแบบหลายทิศทาง คิดอย่างแปลกใหม่ และ สามารถนำผลของการคิดไปใช้ในการแก้ปัญหา

จากการศึกษาของ โลเวนเฟลด์ และบริทเทน (Lowenfeld and Britain, 1978 : 76) พบว่าพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีสูงมาก ตั้งแต่อายุ 4 ขวบขึ้นไป เด็กวัยนี้ จะเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและจินตนาการจนกระทั่ง เมื่อย่างเข้าอายุ 8 - 9 ขวบ

พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะต่ำลง และลดลงต่ำลงอีกช่วงหนึ่งเมื่ออายุประมาณ 13 - 14 ปี หากเด็กได้รับการพัฒนาอย่างดีตั้งแต่เด็กในระยะแรกๆ แล้วจะทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ คุณภาพเด็กจะดีในอนาคต

ผู้วิจัยได้ทำการสอนระดับชั้นอนุบาลศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ในโรงเรียนหลายแห่ง จากการสังเกตพบว่า การแสดงออกของนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมการปั้น กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุ นักเรียนจะมีการกระทำซ้ำเดิมเช่นเดียวกันกับครั้งแรก นั้นแสดงว่าความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จึงทำให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะที่แปลกใหม่ได้ และผู้วิจัยจึงได้สำรวจความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลศึกษาส่วนใหญ่ นักเรียนยังขาดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติปีการศึกษา 2548 ที่พบว่า โรงเรียนควรได้รับการพัฒนาในมาตรฐานที่ 4 คือ มีความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประสบการณ์ การสอน การฝึกฝน การทำกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพ การให้นักเรียนฟังนิทาน การเล่นเกมปริศนาคำทาย การตั้งคำถามให้นักเรียนตอบหลายๆ ทาง การให้นักเรียนเล่นอย่างอิสระ เป็นต้น หลักการสำคัญของวิธีการเหล่านี้ คือเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดจินตนาการและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง (มานพ ถนอมศรี, 2538 : 166 - 169) กิจกรรมศิลปะมีบทบาทที่เด่นชัดในการเสริมสร้างจินตนาการแล้วแสดงออกเป็นรูปภาพ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ดังผลการวิจัยของ (เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์, 2531 : 82 - 83) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับรายบุคคล พบว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดภาพเป็นรายบุคคล นอกจากการวาดภาพแล้วการปั้นก็เป็นแสดงออกทางศิลปะที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่ง เพราะงานปั้นเป็นงานศิลปะที่สามารถสร้างรูปทรง 3 มิติ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงและบริเวณว่าง และสร้างความรู้สึกสัมผัสได้อย่างเป็นจริงไม่ว่าจะปั้นดินน้ำมัน ปั้นกระดาษ ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมศิลปะที่เด็กจะสนุกสนานในการแสดงออก (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2543 : 34)

กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัส เป็นกิจกรรมหนึ่งจะนำเด็กไปสู่การเรียนรู้สรรพสิ่งต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รูป รส กลิ่น เสียง กายสัมผัส เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กในระดับปฐมวัย จำเป็นต้องได้รับการฝึกประสาทดังกล่าว เพื่อเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ในระดับต่อไป (สุรเชา, 2542 : 32) การนำกิจกรรมฝึกการใช้ประสาทสัมผัสมาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางด้านศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพหรือการปั้น เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนได้วาดภาพ และปั้น ผลงานที่เกิดจากความรู้สึก ความคิด จินตนาการ ซึ่งน่าจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นได้ ดังผลการวิจัยของ อังคณา กิรติจริยโสภณ (2549) ที่พบว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัส

ทั้งห้าในการปั้นมีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงขึ้น (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546 : 61) ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพและการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จากการทดลองพบว่า การใช้กิจกรรมประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพและการปั้น สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ไม่แตกต่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นใกล้เคียงกัน

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้และหากส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนในเยาว์วัยได้เท่าใดก็ยิ่งเป็นผลดีเท่านั้น จึงศึกษาวิจัยผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 เพื่อฝึกประสาทสัมผัส เพื่อเน้นหรือกระตุ้นให้นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ได้รับการพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยได้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลัง การได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 2,871 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2549 จำนวน 25 คน

2. ตัวแปรในการวิจัย

2.1 ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ประสาทสัมผัส

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือเรื่อง ธรรมชาติรอบตัวเรา ตามหลักสูตรการศึกษา
ปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ

4. ระยะเวลาในการวิจัย

ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียน
นำความรู้สึก ความคิด จินตนาการที่เกิดจากการใช้ประสาทสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก กาย ลิ่น
ในการสัมผัสสิ่งต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามความสนใจ ซึ่งมีกิจกรรมหลักอยู่ 3
กิจกรรม คือ กิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมการปั้น กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุ

2. ประสาทสัมผัส หมายถึง อวัยวะรับสัมผัส ประกอบด้วย ดารับสัมผัสทางการเห็น
หูรับสัมผัสทางการได้ยิน จมูกรับสัมผัสทางการได้กลิ่น ปากรับสัมผัสทางการชิม และ
ผิวหนังเป็นอวัยวะรับรู้การสัมผัส

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถหรือกระบวนการทางสมองที่คิดได้
หลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม คิดได้แปลกใหม่ อันนำไปสู่การคิดและเชื่อมโยงผสมผสานให้
เกิดสิ่งใหม่รวมทั้งการค้นพบการแก้ปัญหาใหม่ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่
สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมด้วยกัน คือ การวาดต่อ
เติมภาพ การปั้น การประดิษฐ์เศษวัสดุ และวัดได้โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ คิตรีเริ่ม คิดคล่องแคล่ว และคิดละเอียดลออ

3.1 ความคิตรีเริ่ม หมายถึง ลักษณะการคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใครซึ่งอาจ
เกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นโดย ไม่ซ้ำกับคน
อื่น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งต่อตนเองและสังคม

3.2 ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง การคิดหาคำตอบได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว
และมีปริมาณการตอบสนองได้มากในเวลาจำกัดหรือสามารถทำได้ในเวลาที่กำหนด

3.3 ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความสามารถในการคิดได้อย่างสมบูรณ์
มีรายละเอียด มีสีสันสวยงาม ผลงานมีความประณีต มีความหมาย สามารถตั้งชื่อชิ้นงานได้
สอดคล้องกับความเป็นจริง และอธิบายได้อย่างเหมาะสม

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แผนการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์
 - 1.1 ความหมายความคิดสร้างสรรค์
 - 1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.3 องค์ประกอบและกระบวนการความคิดสร้างสรรค์
 - 1.4 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.5 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
 - 1.6 คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์
 - 1.7 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 - 1.8 การวัดความคิดสร้างสรรค์
 - 1.9 การประเมินความคิดสร้างสรรค์
2. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 2.3 ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 2.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 2.5 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
 - 2.6 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.7 ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย
3. ประสาทสัมผัส
 - 3.1 ความหมายและการรับรู้ของประสาทสัมผัส
 - 3.2 การรับรู้ของประสาทสัมผัส
 - 3.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส

อารี พันธมณี (2540 : 6) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการ คิดดัดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์ คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถหรือกระบวนการทางสมองที่คิด ได้หลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้แปลกใหม่ คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การ คิด และเชื่อมโยงผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่ รวมทั้งการคิดและการค้นพบการแก้ปัญหาใหม่ ตลอดจนความสำเร็จในการค้นพบทฤษฎีต่างๆ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

เฮอร์ลอค (Hurlock, 1972 : 319 อ้างถึงใน ญัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546 : 28) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุก ความสุข และความพอใจแก่เด็กและมีอิทธิพลต่อ บุคลิกภาพของเด็กมาก ไม่มีอะไรที่จะทำให้เด็กรู้สึกหดหู่ได้ เท่ากับงานสร้างสรรค์ของเขา ถูกตำหนิ ถูกดูถูก หรือถูกว่าสิ่งที่เขาสร้างนั้นไม่เหมือนของจริง

เจอร์ซิล (Jersild, 1972 : 153 – 158 อ้างถึงใน ญัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546 : 28) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนช่วยในการส่งเสริมเด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่

2.1 ส่งเสริมสุนทรียภาพ เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่ง ผู้ใหญ่ควรทำเป็นตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก การพัฒนาสุนทรียภาพ แก่เด็กโดยให้เด็กเห็นว่าทุกๆ อย่างมีความหมาย การส่งเสริมให้รู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่ง ธรรมดาสามัญให้ได้ยินในสิ่งไม่เคยได้ยิน และหัดให้เด็กสนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2.2 เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจ และความก้าวร้าว

2.3 สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ขณะที่เด็กทำงานครูควรสอนระเบียบและนิสัยที่ดี ในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จ เป็นต้น

2.4 เป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมือ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ จากการ เล่น การเคลื่อนไหว การเล่นเกม และพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพ การเล่นเกมกระดานตะปู

2.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้ วัตถุต่างๆ ซ้ำๆ กัน เพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ครูจึงควรจัดหาวัสดุต่าง ๆ ไว้ให้เด็กมีโอกาสพัฒนา การทดลองของตน เช่น กล้องยาสีฟัน เปลือกไข่ และเศษวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้ฝึกสมมติเป็น นักก่อสร้าง หรือสถาปนิก

สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ช่วยสร้างนิสัยที่ดีให้กับเด็ก ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ ทั้งยังช่วยให้เด็กได้พัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญา ทั้งยังเป็นการส่งเสริม ให้เด็กได้สำรวจค้นคว้า ทดลองเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ และช่วยให้เกิดความสะดวกสบายรวดเร็วประหยัดเวลาแรงงาน และเศรษฐกิจเกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็น ลักษณะที่สำคัญควรได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังให้กับเด็ก

3. องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ไว้ อย่างหลากหลายตามแนวคิดของแต่ละคน ดังนี้

กิลฟอร์ด และฮอฟเนอร์ (Guilford and Hoepfner, 1971 : 125 – 143) อ้างถึงใน (ณัฐวรรณ ชนชัยภูมิ 2546 : 30) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ต้องมีองค์ประกอบ อย่างน้อย 10 องค์ประกอบ คือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องตัว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
5. ความไวต่อปัญหา (Sensitivity of problem)
6. ความสามารถในการให้คำนิยามใหม่ (Redefinition)
7. ความซึ่มซาบ (Penetration)
8. ความสามารถในการทำนาย (Prediction)
9. การมีอารมณ์ขัน (Humor)
10. ความมุ่งมั่น (Intention)

ในทำนองเดียวกัน อารี พันธุ์มณี (2540 : 33) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ เป็น ความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดนอกเนกนัยหรือ การคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจาก ความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มหรือที่เรียกว่า Wild Idea เป็นความคิดที่เป็น ประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดเครื่องบินได้สำเร็จ ได้แนวคิดมาจากการทำ เครื่องร่อน

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่อง เดียวกัน แบ่งออกเป็น

2.1 ความคล่องตัวทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำได้อย่างคล่องแคล่ว

2.2 ความคิดคล่องแคล่วด้านการโยงสัมพันธ์ (Association Fluency) เป็นความสามารถที่หาถ้อยคำที่เหมือนหรือคล้ายกันได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional) เป็นความสามารถในการใช้วิธีหรือประโยค คือ สามารถนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้

3. ความคิดยืดหยุ่นหรือความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของความคิด แบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดให้หลายประเภทอย่างอิสระ

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน เช่น ในข้อ 1 ในเวลา 5 นาที ท่านลองคิดว่าท่านสามารถใช้หาทำอะไรได้บ้าง คำตอบ กระบุง กระจาด ตะกร้า กล้องใส่ดินสอ กระจอมเก็บน้ำ เปลเตียงนอน ตู โต๊ะเครื่องแป้ง แก้ว อี แก้วอื่นนอนเล่น โซฟา ตะกร้อ ชะลอม กรอบรูป กีบเสียบผม ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน เป็นต้น หรือหากนำเอาคำตอบ ดังกล่าวมาจัดเป็นประเภทก็จะจัดได้ 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เฟอร์นิเจอร์ ประกอบด้วย ตู เตียงนอน โต๊ะ แก้ว โซฟา

ประเภทที่ 2 เครื่องใช้ ประกอบด้วย กระบุง กระจาด ตะกร้า

ประเภทที่ 3 เครื่องกีฬา ประกอบด้วย ตะกร้อ ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้

แบดมินตัน

ประเภทที่ 4 เครื่องประดับ ประกอบด้วย กีบเสียบผม

ประเภทที่ 5 เครื่องเขียน ประกอบด้วย กล้องดินสอ

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนหรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มีหลายลักษณะที่สำคัญคือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ซึ่งเป็นลักษณะความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้อง และดีที่สุดในข้อมูลที่กำหนดให้รวมถึงการกล้าคิด กล้ากระทำ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ตนเองคิด มีความไวต่อปัญหา มีอารมณ์ขัน ตลอดจนมีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ

4. กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมอง อย่างเป็นขั้นตอน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวถึง ขั้นตอนของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังนี้

กิลฟอร์ด (Guiford, 1967 อ้างถึงใน ญัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546 : 32) กล่าวว่า คนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะต้องมีความ ฉับไว ที่จะรับรู้ปัญหา มองเห็นปัญหาสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นใหม่ๆ และ ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งวิธีคิดเป็นตามลำดับขั้นดังนี้

4.1 การรับรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

4.2 การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาและสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

4.3 การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองได้หลาย ๆ อย่างจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4.4 การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้อง และดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

4.5 การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ทอร์แรนซ์ (Torrance, 1965 : 121 – 124 อ้างถึงใน ญัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ซึ่งแบ่งเป็นขั้นดังนี้

4.6 ขั้นค้นพบความจริง (Fact Finding) ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลใจ มีความสับสนวุ่นวายเกิดขึ้นในใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติ และพิจารณาดูว่าความยุ่งยากสับสนวุ่นวาย หรือสิ่งที่ทำให้กังวลนั้นคืออะไร

4.7 ขั้นค้นพบปัญหา (Problem Finding) เมื่อพิจารณาโดยรอบคอบแล้วจึงสรุปได้ว่าความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายในใจนั้น ก็คือปัญหาเกิดขึ้นนั่นเอง

4.8 ขั้นตั้งสมมติฐาน (Idea Finding) เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นก็จะพยายามคิดตั้งสมมติฐานขึ้น และรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

4.9 ขั้นค้นพบคำตอบ (Solution Finding) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

4.10 ขั้นยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์ อันจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิด หรือสิ่งใหม่ต่อไป เรียกว่า New Challenge

สรุปได้ว่า กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองที่มีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การรับรู้ปัญหา ใช้ความคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง และค้นพบคำตอบ หรือวิธีแก้ปัญหานั้นนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดใหม่ต่อไป ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นค้นพบความจริง (Fact Finding) 2. ขั้นค้นพบปัญหา (Problem Finding) 3. ขั้นตั้งสมมติฐาน (Idea Finding) 4. ขั้นค้นพบคำตอบ (Solution Finding)

5. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

อาร์ รังสินันท์ (2532 : 506 - 510) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 5 ทฤษฎี ดังนี้

5.1 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์ แนวความคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักจิตวิทยา จิตวิเคราะห์ ฟรอยด์ (Freud) จิตแพทย์ชาวเวียนนาเป็นผู้นำกลุ่ม ฟรอยด์ ให้ความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความขัดแย้งระหว่างแรงขับทางเพศ ซึ่งถูกผลักดันออกมาโดยจิตใต้สำนึกกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในสังคม ดังนั้น เพื่อให้แรงขับทางเพศได้ แสดงออกมาในรูปหรือพฤติกรรมที่สังคมยอมรับได้ จึงเปลี่ยนเป็นความคิดสร้างสรรค์

ฟรอยด์ ยังให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความรำเริงแจ่มใส ผ่อนคลาย อิสระหรือลักษณะของความเป็นเด็กซึ่งบริสุทธิ์เป็นธรรมชาติตามสภาพที่แท้จริง ไม่เสแสร้งหรือปรุงแต่งและมีความคิดแจ่มใส บริสุทธิ์ สนุกสนานไม่มีความคิดยึดติดต่อสิ่งใด ไม่เคร่งเครียด

5.2 ทฤษฎีโครงสร้างทางเชาว์ปัญญา (The Structure of Intellect)

กิลฟอร์ด (Guilford, 1950 อ้างถึงใน อาร์ รังสินันท์, 2526 : 24 - 29) ได้อธิบายโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองไว้ 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อ ในการคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figural) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมที่จะรับรู้และทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดได้ เช่น ภาพต่าง ๆ
2. สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร โหนดดนตรี ตัวเลข รวมทั้งสัญลักษณ์ต่าง ๆ
3. ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมายต่าง ๆ สามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้ เช่น พ่อ แม่ โกรธ ชอบ ดีใจ เสียใจ แต่บางอย่างไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มี เช่น ภาษาใบ้
4. พฤติกรรม (Behavioral) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออก กิริยาอาการ การกระทำที่สามารถสังเกตเห็น รวมทั้งทัศนคติการรับรู้ การคิด เช่น การยิ้ม การแสดงความคิดเห็น

มิตีที่ 2 การคิด (Operation) หมายถึง มิตีที่แสดงลักษณะกระบวนการทำงานของสมองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การรู้จักและเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถในการตีความสมองเมื่อเห็นสิ่งเร้าแล้วเกิดการรับรู้ เข้าใจในสิ่งนั้น และบอกได้ว่าเป็นอะไรได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลม ๆ ทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถในการเก็บสะสมความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ ไว้ได้ และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการออกมาในรูปเดิมได้ตามต้องการ เช่น การจำหมายเลขประจำตัว การท่องสูตรคูณ

3. การคิดแบบอนาณัย (Divergent Thinking) เป็นความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบ หลายแง่หลายมุมหลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวนมาก สิ่งเร้าที่กำหนดให้ในเวลาจำกัด เช่น ให้บอกสิ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า น้ำ มาให้มากที่สุด

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลที่ดีที่สุด จากข้อมูลที่กำหนดให้ และการสรุปเป็นคำตอบนั้น จะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่มีสมเหตุสมผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสม จากข้อมูลที่กำหนดให้

มิตีที่ 3 ผลของการคิด (Products) เป็นมิตีที่แสดงถึงผลในการตอบสนองสิ่งเร้า ซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิตีที่ 2 ผลที่ออกมาเป็นมิตีที่ 3 ซึ่งแบ่งเป็น 6 ลักษณะคือ

1. หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อยๆ ที่ถูกแยกออกมามีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น หมา แมว มด นก เป็นต้น

2. จำพวก (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลา วาฬ คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนกัน

3. ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 หน่วยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด นกกับวัว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (System) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลายๆ คู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เช่น 2 4 6 8 ซึ่งเป็นระบบเลขคู่

5. การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปลงรูป ปรับปรุงการให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความหรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

6. การประยุกต์ (Implications) หมายถึง ความเข้าใจในการนำข้อมูลไปใช้ ขยายความเพื่อการพยากรณ์หรือคาดคะเนข้อความในตรรกวิทยา “ประเภท ถ้า...แล้ว...” ก็เป็น พวกใช้การคาดคะเนโดยอาศัยเหตุและผล

ทฤษฎีแบบโครงสร้างทางสติปัญญา นี้ นับว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านความคิด สร้างสรรค์ เพราะกิลฟอร์ด (Guilford, 1967 : 138) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะ ความคิดนอกเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม คิดได้ กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดนี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มขึ้น ข้อสรุปของกิลฟอร์ด นี้ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งในเวลาต่อมา

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม

มาสโลว์ (Maslow) และโรเจอร์ส (Rogers) (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2541 : 35 อ้างอิงจาก Maslow และ Rogers) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้ โดยมีความคิดว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่รู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง เข้าใจตนเอง ริเริ่มและนำตนเองได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ มีอิสระเสรีภาพในการคิดตัดสินใจ เลือกทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน มองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง และสามารถสร้างสรรค์ตนเอง และสังคมให้เกิดประโยชน์สุข

การที่บุคคลสามารถพัฒนาและไปถึงเป้าหมายดังกล่าวนี้ กลุ่มมนุษยนิยมได้เน้น ถึงสถานการณ์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ว่า จะต้องประกอบด้วย (มาสโลว์ Maslow)

3.1 ภาวะความปลอดภัยทางจิต กล่าวคือ

3.1.1 การยอมรับในค่าของคนแต่ละคน เคารพในสิทธิและความคิดเห็น

3.1.2 ไม่มีการตีราคา ประเมิน หรือเปรียบเทียบความคิดเห็นและผลงาน
ทุกคนทำงานด้วยความสบายใจ ไม่ต้องหวั่นวิตก และเกรงการถูกลงโทษหรือตำหนิ หรือ
ตัดสินว่าไม่ดี

3.1.3 ความมั่นใจในตนเอง มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง และเต็มใจ
ที่จะรับผิดชอบในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนได้

3.2 ภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก กล่าวคือ

3.2.1 มีจิตใจกว้างที่จะเปิดรับประสบการณ์ เต็มใจจะรับรู้ความคิด มีความ
สนใจต่อเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก รวมทั้งประเด็นข้อถกเถียงที่
ยังไม่ยุติ

3.2.2 ปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ

4. ทฤษฎีความคิดสองลักษณะ

อาวี รังสินันท์ (2532 : 506 – 510) แนวความคิดของทฤษฎีความคิดสองลักษณะเกี่ยวกับการทำงานของสมองของมนุษย์โดยเริ่มต้นศึกษาและทดลองของนักจิตวิทยาคลินิก ซึ่งมีแนวคิดเบื้องต้นว่า เฝ่าพันธุ์ของมนุษย์อยู่รอดสืบสายมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบันได้ก็เพราะมนุษย์มีสมองอันชาญฉลาด ซึ่งเกิดจากการทำงานของสมองที่มีสองส่วน โดยแบ่งหน้าที่กันทำในแต่ละส่วน และจากการค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับการทำงานของสมองสองซีกของมนุษย์มาเป็นเวลา 15 ปี นักวิทยาศาสตร์ ในปัจจุบันจึงสรุปได้ว่า มนุษย์แต่ละคนมีสมองสองซีก คือสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาซึ่งทำหน้าที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนต่อการรับรู้ความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ

ความคิดสร้างสรรค์ เกิดจากการทำงานของสมองซีกขวาซึ่งทำหน้าที่คิดจินตนาการความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ความซาบซึ้งในดนตรีศิลปะ เป็นต้น ส่วนสมองซีกซ้ายเป็นส่วนที่คิด และมีการทำงานออกมาเป็นรูปธรรม เช่น การวิเคราะห์การหาเหตุผล เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมองซีกซ้าย	สมองซีกขวา
สรรหาถ้อยคำ	ไม่มีถ้อยคำ
วิเคราะห์	สังเคราะห์
ใช้เหตุผล	หยั่งรู้
เชิงตรรกวิทยา	ความคิดเชิงสร้างสรรค์
ความแบ่งแยก	ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
มีกาลเวลา	ไม่มีกาลเวลา
โน้มเข้าหากฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์	โน้มเอียงเข้าหากฎเกณฑ์
	วิทยาศาสตร์และศิลปะของดนตรี

ดังนั้นหากสมองทั้งสองซีกได้มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมก็จะสามารถทำคุณประโยชน์ต่าง ๆ แก่มนุษยชาติอย่างมหาศาล ทฤษฎีความคิดสองลักษณะจึงเป็นทฤษฎีพื้นฐานอีกทฤษฎีหนึ่งในการจัดและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

5. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์โอตา (The Model AUTA)

เป็นทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่เดวิส (Davis) และซัลลิแวน (Sullivan) คิดขึ้นในปี ค.ศ.1980 โดยอธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์และจัดลำดับขั้นของการพัฒนาซึ่งมี 4 ลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตระหนักรู้ (Awareness) ถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์เป็นขั้นตอนแรกที่จะทำให้บุคคลเพิ่มความสำนึกในเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล เช่น การพัฒนาปรีชาญาณ การรู้จักและเข้าใจตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าและวิธีแก้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 ความเข้าใจ (Understanding) ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแจ่มแจ้งในธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การที่บุคคลจะสนใจ และให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นนั้น ก็ต่อเมื่อได้รับความรู้ เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเข้าใจและเห็นความสำคัญยิ่งขึ้น สาระที่ควรจัดให้บุคคลได้เรียนรู้ได้แก่เรื่องต่อไปนี้

- 2.1 บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
- 2.2 ลักษณะกระบวนการคิดสร้างสรรค์
- 2.3 ความสามารถสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ
- 2.4 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
- 2.5 แบบสอบถาม แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
- 2.6 เทคนิควิธีการฝึกคิดสร้างสรรค์
- 2.7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 เทคนิควิธี (Techniques) เทคนิควิธีการที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เทคนิควิธีการ กลยุทธ์ในการฝึกกระบวนการ ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ซึ่งรวมเทคนิคและวิธีการต่อไปนี้ด้วย คือ

- 3.1 การระดมพลังสมอง (Brainstorming)
- 3.2 การคิดเชิงเทียบเคียง (Metaphoric Thinking)
- 3.3 การฝึกจินตนาการ (Imagery Training)

จากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 5 ทฤษฎีอาจสรุปแนวคิดของทฤษฎีได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการทางจิต (Psychological Process) กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดจิตวิทยาจิตวิเคราะห์และกลุ่มแนวคิดด้านมนุษยนิยม ทั้งสองกลุ่มนี้มองความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นลักษณะภายในจิตของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันว่ามีวิธีการปรับตัวในลักษณะใด มากน้อยแค่ไหน ซึ่งขึ้นอยู่กับกลวิธานป้องกันตัว (Defense Mechanism) หรือการพัฒนาถึงศักยภาพอันสูงสุด (Self - Actualization) ของแต่ละบุคคล ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางความคิด (Cognitive Process) กลุ่มนี้ได้แก่ แนวความคิดด้านองค์ประกอบสมรรถภาพทางสมอง แนวคิดด้านความคิดสองลักษณะและแนวคิดด้านพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของ โอตา กลุ่มดังกล่าวนี้มองความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางการคิดที่สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้โดยแต่ละแนวความคิดก็มีความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ แนวความคิดด้านองค์ประกอบของสมรรถภาพทางสมองก็เน้นองค์ประกอบด้านการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ส่วนแนวคิดด้านความคิดสองลักษณะมองในด้านลักษณะทางกายภาพทางสมอง และแนวความคิดสร้างสรรค์โอตาก็เป็นลักษณะของการคิดแบบอเนกนัยเช่นเดียวกัน

ทางสมอง และแนวความคิดสร้างสรรค์เอดาก็เป็นลักษณะของการคิดแบบอเนกนัยเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็มีความเชื่อว่าสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยกระบวนการฝึกเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์คือความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกลซึ่งลักษณะความคิดนี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีของทอแรนต์ ในการสร้างเครื่องมือ เพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

6. คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

นักการศึกษาและนักจิตวิทยา ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังต่อไปนี้

ไรซ์ (Rice, 1970 : 69 อ้างถึงใน ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546 : 38) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้

- 6.1 เป็นคนมีไหวพริบ
- 6.2 มีความสามารถในการประยุกต์ มีการตอบสนองที่แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม มีความยืดหยุ่น
- 6.3 มีอิสระในการคิดและแสดงออก
- 6.4 สนใจที่จะมีประสบการณ์สิ่งต่างๆ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้พบเห็น รวมกับความรู้สึกภายในใจ
- 6.5 มีความสามารถในการหยั่งรู้
- 6.6 มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และเข้าใจในคุณค่าของความงาม
- 6.7 รู้จักตนเอง เข้าใจจุดมุ่งหมายของสิ่งต่าง ๆ
- 6.8 เข้าใจสภาพของตนในกระบวนการที่ตนมีส่วนร่วม

ทอแรนต์ (อารี พันธมณี, 2527 อ้างอิงจาก Torance, 1965 : 63) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 6.9 ออยากรู้อยากเห็น มีความกระหายใคร่รู้อยู่เป็นนิจ
- 6.10 ชอบเสาะแสวงหา สืบรวจศึกษา ค้นคว้าและทดลอง
- 6.11 ชอบซักถาม และถามคำถามแปลก ๆ
- 6.12 ช่างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดใจในสิ่งที่พบเห็นเสมอ
- 6.13 ช่างสังเกต มองเห็นลักษณะที่แปลกผิดปกติหรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่ายและรวดเร็ว

6.14 ชอบแสดงออกมากกว่าจะเก็บกดถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามเอาคำตอบโดยไม่รีรอ

6.15 มีอารมณ์ขัน คิดและมองสิ่งต่างๆ รอบด้านในแง่มุมที่แปลกคิดไม่ถึง และ
สร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ

6.16 มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ

6.17 พอใจและสนุกสนานกับการใช้ความคิด

6.18 สนใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

6.19 มีความคิดเป็นของตัวเอง

6.20 มีความมั่นใจในตนเอง

6.21 มีจินตนาการ

กรมวิชาการ (2534 : 15) เสนอลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะ

ดังนี้

6.22 เป็นตัวของตัวเองมีความคิดอิสระ ไม่ชอบตามอย่างใคร ไม่ยอมคล้อยตาม
ความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างง่ายดาย กล้าคิด กล้าแสดงออก ชอบแสดงความเห็น ชอบคลุกคลี
ในสังคม ถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง

6.23 รักที่จะก้าวไปข้างหน้าเต็มใจทำงานหนัก อุทิศเวลาให้งานมีความมานะ
บากบั่นที่จะทำงานยากและซับซ้อนให้สำเร็จจนได้ เปิดรับประสบการณ์อย่างไม่หลีกเลี่ยงมี
ประสบการณ์อย่างกว้างขวาง มีความเต็มใจเสี่ยง อยากรู้อยากเห็น ดิ้นตัวที่จะรับรู้ตลอดเวลา
กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร มีแรงจูงใจสูง มี Self Concept สูง

6.24 ไวต่อปัญหา รับรู้เร็วและง่าย มองการณ์ไกล มีความสามารถในการคิด
หลายแง่หลายมุม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ใช้ความคิดได้อย่างคล่องแคล่วมีความ
ยืดหยุ่นพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีเก่ามาสู่แนวใหม่ หรือวิธีการใหม่ ช่างสงสัย และมีนิสัยที่จะคิด
หาคำตอบ

6.25 มีความสามารถในการใช้สมาธิ มีความสามารถในการพินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

6.26 มีความคิดริเริ่ม ชอบคิดชอบทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ชอบความ
ยุ่งยากซับซ้อนและสามารถใช้คำถามซักถามสิ่งที่ต้องการจะรู้

6.27 ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอน และสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้งอดทนต่อสิ่งที่ยัง ไม่แน่ชัด
ไม่พลาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่ทราบ สิ่งที่ลึกลับและน่าสงสัย กลับรู้สึกพึงพอใจและตื่นเต้นที่จะ
เผชิญกับ สิ่งเหล่านั้น

6.28 มีความอดทนต่อความไม่เป็นระเบียบไม่ชอบทำตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์
ไม่ค่อยมีความสม่ำเสมอ และไม่ชอบถูกบังคับ

6.29 มีอารมณ์ขัน ชอบคิดเล่นไปเรื่อย ๆ มีจินตนาการ

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะเป็นผู้ชอบทดลอง สิ่งใหม่ ๆ อยากรู้อยากเห็นชอบการเปลี่ยนแปลง มีความกล้า ชอบสิ่งท้าทาย เป็นตัวของตัวเองมีความคิดอิสระ อดทน มีความยืดหยุ่น ไม่ซ้ำแบบใคร ไม่คล้อยตามอื่นง่าย ๆ มีความกระตือรือร้นตลอดจนมีอารมณ์ขัน ชอบเสาะแสวงหา ชอบซักถาม ช่างสงสัย ช่างสังเกต ชอบแสดงออก มีสมาธิ พอใจและสนใจสิ่งต่างๆ มีจินตนาการ มีความคิดริเริ่ม ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอน สิ่งลึกลับที่น่าสงสัย

7. กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์ณี (2540 : 71) กล่าวว่ากิจกรรมที่เด็กแสดงความสามารถสร้างสรรค์นั้นมีอยู่แทบทุกกิจกรรมที่จัดสอนในหลักสูตร หรือทุกมวลประสบการณ์ที่โรงเรียน จัดให้แก่เด็ก เป็นต้นว่า ในกิจกรรมด้านศิลปะ การวาดภาพ ระบายสี กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางด้านดนตรี การร้องเพลง การเล่นดนตรีทุกชนิด งานปั้น กิจกรรมทางด้านภาษาไทย เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยเทคนิควิธีสอนและการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังตัวอย่างเช่น

7.1 กิจกรรมทางภาษา

กิจกรรมทางภาษาสามารถจัดได้หลายๆ รูปแบบ เพราะรวมเอาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนไว้ด้วยกัน และภาษายังเป็นสื่อในการแสดงออกทางความคิดและการกระทำด้วย จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

7.1.1 ฝึกความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ

7.1.2 ฝึกการแสดงออกทางความคิด

7.1.3 ฝึกความกล้าคิด กล้าพูด

7.1.4 ฝึกการบรรยายอย่างสร้างสรรค์

7.1.5 ส่งเสริมความคิดจินตนาการ

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมตั้งชื่อจากเรื่องสั้นให้มากที่สุด กิจกรรมแต่งเรื่องจากภาพกิจกรรมเรียงคำเป็นความเรียง กิจกรรมปริศนาคำทาย เป็นต้น

7.2 กิจกรรมความคิดคำนึง

กิจกรรมความคิดคำนึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดและการแสดงความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่กำหนดให้ เพื่อฝึกให้เป็นคนกล้าคิด กล้าเล่นกับจินตนาการของตน และพร้อมทั้งพยายามสร้างจินตนาการให้เป็นผลสำเร็จหรือผลิตเป็นผลงานได้ จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

7.2.1 ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าเดาอย่างอิสระ

7.2.2 ส่งเสริมความคิดอเนกนัย

7.2.3 ส่งเสริมให้บรรยายความรู้สึกและความคิดของคน

7.2.4 ส่งเสริมความมีอารมณ์ขัน

7.2.5 ส่งเสริมจินตนาการ

7.2.6 ฝึกความว่องไวในการสังเกต

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมสงสัยให้ทาย โดยให้ทายวัตถุในถุงกิจกรรม ตั้งชื่อ น้ำหอม กิจกรรมแต่งเรื่องจากหัวข้อที่สมมติขึ้น เช่น หัวข้อ “แมวไม่กินปลา” เป็นต้น

7.3 กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ

กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดีกิจกรรมสร้างสรรค์ จึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ-ตา และการผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ที่อาจมีเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความคิดอิสระ ความคิดจินตนาการ ฝึกการรู้จักทำงานด้วยตนเอง และฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ทั้งทางแนวคิดและการกระทำซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะ และนำไปสู่การเรียนรู้ เขียนอ่านอย่างสร้างสรรค์ต่อไป จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

7.3.1 ส่งเสริมความคิดอิสระ

7.3.2 ส่งเสริมความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก

7.3.3 ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น

ความคิดคล่องตัว หรือความคิดนอกขนาน

7.3.4 ส่งเสริมความคิดจินตนาการ

7.3.5 ส่งเสริมการรู้จักทำงานด้วยตนเอง

7.3.6 ส่งเสริมให้เด็กสร้างผลงานขึ้น

ตัวอย่างกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพ เช่น การวาดภาพตามความพอใจ การวาดภาพจากประสบการณ์ การวาดภาพจากการฟังนิทาน การวาดภาพจากเสียงเพลง หรือการวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด เป็นต้น

7.4 กิจกรรมสร้างสรรค์ทางประดิษฐ์

กิจกรรมการประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้เด็กคิดจินตนาการ และสร้างจินตนาการออกมาเป็นผลงาน ดังที่กล่าวไว้ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่เพียงแต่คิดแล้วเฉย แต่คิดแล้วพยายามหาทางให้ความคิดเปิดเป็นผลงานขึ้นมา ดังนั้นการคิดประดิษฐ์จึงมักรวมเอาความคิดในเรื่องการต่อเติม ตัดออก ปรับขยาย ทำให้ใหญ่ ทำให้เล็กลง แต่งเติมแถมสี ทำให้เคลื่อนไหวได้ หรือใช้แทนกันได้ สิ่งเหล่านี้จึงมักอาศัยการฝึกฝน ฝึกหัด ลงมือปฏิบัติจริง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจ และสามารถต่อโยงความคิดความสนใจต่อไป และสามารถปฏิบัติคิดค้นงาน ที่ต้องอาศัยความคิดชำนาญในระดับสูงขึ้นไป จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

7.4.1 ส่งเสริมความคิดและการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน

7.4.2 ฝึกการแก้ปัญหา

7.4.3 ฝึกความขยัน ช่างคิด ช่างทำ

7.4.4 ส่งเสริมความเป็นนักประดิษฐ์ คิดค้น

7.4.5 ฝึกการทำงานด้วยตนเองตามลำพัง

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น ให้นักเรียนคิดประดิษฐ์เศษวัสดุที่เลือก และแต่งเติม

แต่มีสีตามใจชอบ

7.5 กิจกรรมสร้างสรรค์ทางดนตรีและการเคลื่อนไหว

กิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กฟังอย่างสร้างสรรค์ คิดจินตนาการและถ่ายทอดออกมาอย่างอิสระ เป็นการบรรยาย เขียน หรือแสดงท่าทางและกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น ให้เด็กฟังเสียงเพลงแล้วบอกความรู้สึก หรือต่อเติมประโยค ให้สัมพันธ์กับประโยคต้น หรือแสดงท่าทางตามจินตนาการของตนจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

7.5.1 ฝึกความซาบซึ้งในดนตรี และสามารถแสดงออกด้วยการบรรยายแสดงท่าทางให้สมจริงได้

7.5.2 ฝึกคิดจินตนาการในการแสดงตามบทที่กำหนด

7.5.3 ฝึกความกล้าในการคิด การแสดงออก

7.5.4 ฝึกความไวในการสังเกต

7.5.5 ฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น ให้นักเรียนฟังเสียงจากเทป แล้วให้บอกหรือบรรยายว่าเสียงที่ได้ยินทำให้นักถึงอะไร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 13 - 14) ได้กล่าวถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี

1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียนหรือสีไม้

1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ

1.3 การละเลงสีด้วยนิ้วมือ

2. การเล่นกับสีน้ำ

2.1 การเป่าสี

2.2 การหยดสี

2.3 การเทสี

3. การพิมพ์ภาพ
 - 3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
 - 3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผัก ต่าง ๆ
4. การปั้น เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโด ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัดปะ
 - 5.1 การพับอย่างง่าย
 - 5.2 การฉีก ปะ
 - 5.3 การตัดปะ
6. การประดิษฐ์
 - 6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ
 - 6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
 - 6.3 การสาน เช่น สานกระดาษ ไบคอง ไบมะพร้าว ฯลฯ

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย และน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางภาษาสามารถจัดได้หลาย ๆ รูปแบบ เพราะรวมเอาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนไว้ด้วยกัน กิจกรรมความคิดคำนึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดและการแสดงความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่กำหนดให้ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจความสามารถและสอดคล้องกับหลักพัฒนาการ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้เด็กคิดจินตนาการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ทางดนตรีและการเคลื่อนไหว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กฟังอย่างสร้างสรรค์ คิดจินตนาการและถ่ายทอดออกมาอย่างอิสระ

8. การวัดความคิดสร้างสรรค์

การวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังนี้

ทอแรนซ์ (อาร์ รังสินันท์, 2527 : อ้างถึงใน Torrance, 1965 : 63)

8.1 การสังเกตพฤติกรรม เป็นวิธีการที่พ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง สามารถใช้การสังเกตพฤติกรรมให้เป็นประโยชน์ได้ เพราะบุคคลดังกล่าวอยู่ใกล้ชิดและรู้จักเด็กดีกว่าบุคคลอื่น แต่มีข้อสังเกตว่า ครูและผู้ปกครองควรทราบและเข้าใจพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกได้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะทำให้ผลของการสังเกตผิดพลาดไป เพราะเท่าที่ปรากฏครูก็มักเข้าใจว่า เด็กที่มีสติปัญญาดี มีระเบียบวินัยและเชื่อฟังครู เป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

8.2 การวาดภาพ หมายถึง การให้เด็กวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดเป็นการถ่ายทอดความคิดเชิงสร้างสรรค์ออกมาเป็นรูปธรรม และสามารถสื่อความหมายได้ สิ่งเร้าที่กำหนดให้เด็กอาจเป็นวงกลม สีเหลี่ยม แล้วให้เด็กวาดต่อเติมให้เป็นภาพ ลักษณะดังกล่าวได้มี

การทดลองใช้และศึกษากันมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น การใช้จุดวงกลมเล็กๆ 40 จุด จำนวน 50 ชุด เป็นสิ่งเร้าให้เด็กวาด แล้วพิจารณาความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดยืดหยุ่นจากภาพที่เด็กวาด

8.3 รอยหยดหมึก (Inkblots) หมายถึง การให้เด็กดูภาพรอยหยดหมึกแล้วคิดตอบจากภาพที่เด็กเห็น มักใช้กับเด็กวัยประถมศึกษาเพราะเด็กสามารถอธิบายได้ดีเด็กจะได้รับ การพิจารณาจากความสามารถในการคิดประดิษฐ์ อารมณ์ขัน ลักษณะจินตนาการ ความรู้สึก และความสามารถในการรับรู้ที่ติดต่อยหยดหมึก

8.4 การเขียนเรียงความและงานศิลปะ หมายถึง การให้เด็กเขียนเรียงความจากหัวข้อที่กำหนด และการประเมินจากงานศิลปะของนักเรียนนักจิตวิทยามีความเห็นสอดคล้องกันว่าเด็กในวัยประถมศึกษามีความสำคัญยิ่ง หรือจัดเป็นช่วงวิกฤติของการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ เด็กมีความสนใจในการเขียนสร้างสรรค์และแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ในงานศิลปะจาก การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญของนักประดิษฐ์ นักวิทยาศาสตร์เอกของโลก เช่น นิวตัน เจมส์ ฮิลเลอร์ และปาสคาล พบว่าบุคคลเหล่านี้ได้แสดงแนวสร้างสรรค์ด้วยการประดิษฐ์และสร้าง ผลงานชิ้นแรกเมื่ออยู่ในวัยประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

เด็กช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการทางภาษาดี การเขียนบรรยายหรือแสดงความรู้สึก จินตนาการเป็นที่สนใจของเด็ก

8.5 แบบทดสอบ หมายถึง การให้เด็กทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ มาตรฐาน ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์มีทั้งใช้ภาษาเป็นสื่อ และที่ใช้ภาพเป็นสื่อ เพื่อเร้าให้เด็กแสดงออกเชิง ความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบมีการกำหนดเวลาด้วย ปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เช่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของทอแรนซ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่าการวัดความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถมีวิธีวัดได้อย่างหลากหลาย และ น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การวาดภาพ รอยหยดหมึก การเขียนเรียงความและงานศิลปะ แบบทดสอบ โดยเฉพาะแบบทดสอบเป็นที่นิยมกันมาก เช่นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของกิลฟอร์ด แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ซึ่งเป็นวิธีวัดที่เหมาะสมกับนักเรียน ในระดับปฐมวัยมากที่สุด

9. การประเมินความคิดสร้างสรรค์

อาร์ พันธ์มณี (2540 : 209) กล่าวว่า การประเมินความคิดสร้างสรรค์ เป็นการ ตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

9.1 ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหา คำตอบ ให้ได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณการตอบสนองได้มากในเวลาจำกัด

คะแนนความคิดคล่องตัวคือคะแนนที่ได้จากการวาดภาพที่ชัดเจน สื่อความหมายได้ในแต่ละกิจกรรม เช่น กิจกรรมชุดที่ 1 ความคิดคล่องตัวมีเพียง 1 คะแนน กิจกรรมชุดที่ 2 คะแนนความคิดคล่องตัวสูงสุด 10 คะแนน และกิจกรรมชุดที่ 3 คะแนนความคิดคล่องตัว 30 คะแนน

9.2 ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิด สิ่งแปลกใหม่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น โดยใช้เกณฑ์คำตอบที่เด็กตอบมากตั้งแต่ 1-5 เปอร์เซ็นต์ จัดเป็นความคิดแปลกและได้คะแนนมากที่สุด คำตอบที่นักเรียนตอบมามากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ จัดเป็นความคิดธรรมดา ได้คะแนนต่ำตั้งแต่ศูนย์ขึ้นไป

9.3 ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความคิดในรายละเอียดที่นำมาตกแต่งความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์แล้วทำให้ภาพชัดเจนและได้ความหมายสมบูรณ์ดังในภาพที่มีรายละเอียดแต่ละส่วนให้คะแนนส่วนละ 1 คะแนน การคิดคะแนนความคิดละเอียดลออในช่วงคะแนน เช่น จาก 1-5 = 1 คะแนน เป็นต้น

9.4 ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถในการคิดได้หลายทิศทาง หลายประเภท หลายชนิด หลายกลุ่ม และคำตอบไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มหรือประเภทเดียวกัน เช่น วงกลมวาดเป็นรูปอะไรได้บ้าง คำตอบเป็น ลูกฟุตบอล ลูกเทนนิส ลูกกอล์ฟ ลูกบาสเกตบอล จานข้าว หน้าปัดนาฬิกา เหยียดสตางค์ ดวงดา ปากถ้วยแก้ว พัดลม กระดุม แหวน ดวงไฟรถยนต์ เป็นต้น เมื่อนำคำตอบมาจัดประเภท สามารถจัดได้เป็นประเภทดังนี้

เครื่องกีฬา ได้แก่ ลูกฟุตบอล ลูกเทนนิส ลูกกอล์ฟ ลูกบาสเกตบอล

เครื่องประดับ ได้แก่ แหวน หน้าปัดนาฬิกา

เครื่องใช้ในครัว ได้แก่ จานข้าว ปากถ้วยแก้ว

อุปกรณ์รถยนต์ ได้แก่ ดวงไฟรถยนต์

เครื่องใช้ในบ้าน ได้แก่ พัดลม

อวัยวะ ได้แก่ ดวงดา

เงิน ได้แก่ เหยียดสตางค์

ความคิดยืดหยุ่นในตัวอย่างสามารถแบ่งได้ถึง 7 ประเภท หรือกลุ่ม ก็จะได้คะแนนกลุ่มละหรือประเภทละ 1 คะแนน รวมเป็น 7 คะแนน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เพียง 3 ด้าน ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ ส่วนความคิดยืดหยุ่นนั้นไม่สามารถวัดกับเด็กระดับอนุบาลได้เพราะเด็กยังแยกแยะ หรือจัดกลุ่มจัดประเภท ในความสามารถในการคิดได้หลายทิศทางได้

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมสร้างสรรค์ไว้ซึ่งจะขอยกตัวอย่างดังนี้

องค์การ อิมทรีมพริย และคณะ (2526 : 279 – 282) ได้กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ว่า เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผลรู้จักสังเกต มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ เป็นผู้กล้าตัดสินใจ และฝึกให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 63 – 68) กล่าวว่า ศิลปะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านพฤติกรรมในการทำงาน บุคลิกภาพ การแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยให้คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม ได้แก่ การเอื้อเฟื้อ การร่วมมือและการเปลี่ยนความคิด สำหรับกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 15) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะหรือวิชาการต่างๆ เป็นเครื่องมือ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 6 – 15) ได้สรุปถึงประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดังนี้

1. เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ ส่งเสริมอิสรภาพในการทำงาน ในขณะที่เดียวกัน เด็กก็จะสามารถเปลี่ยนความคิดของตนกับเพื่อน ๆ ได้
2. เด็กมีสุนทรียภาพต่อสิ่งแวดล้อม รู้จักชื่นชมและมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ส่งเสริมให้รู้จักสังเกต
3. เด็กเกิดความพอใจและสนุกสนาน การพูดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เป็นโอกาสที่เด็กแสดงออก ซึ่งความคิดของเขาและเป็นการพัฒนาภาษาไปด้วย

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ ครูเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้เด็กมีความมั่นใจ ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการทางภาษาด้านการสื่อสารความหมายได้จากการทำผลงานเพื่อสื่อให้เห็นแนวคิดอย่างชัดเจน

2. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

วรารภรณ์ รักวิชัย (ม.ป.ป. : 49) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกเด็กให้ได้แสดงออกอย่างผู้มีลักษณะสร้างสรรค์ รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้รวดเร็ว

นอกจากนั้นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ความเป็นกิจกรรมที่เสรีที่เด็กทุกคนสามารถจะทำได้เมื่อคนเกิดความต้องการพอใจและสนใจ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 40 – 41) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการสร้างนิสัยให้กับเด็กและเพื่อให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กโดยมิได้มุ่งหวังพัฒนาให้เป็นศิลปิน แต่เราจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ทางด้านศิลปะมีความคิดที่ดีต่อศิลปะ ฉะนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะจึงมุ่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นบุคลากรที่มีคุณค่าต่อสังคมมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 13) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) ไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ดังนี้

- 2.1 เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมือ และตา
- 2.2 เพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
- 2.3 เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านความอดทนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรับผิดชอบ
- 2.4 เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ชื่นชมในสิ่งที่สวยงาม
- 2.5 เพื่อส่งเสริมให้มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ผ่อนคลายความเครียด
- 2.6 เพื่อส่งเสริมการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 2.7 เพื่อส่งเสริมแสดงออกและมีความมั่นใจในตนเอง
- 2.8 เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
- 2.9 เพื่อฝึกทักษะการสังเกต การคิด และการแก้ปัญหา
- 2.10 เพื่อพัฒนาภาษา อธิบายผลงานของตนได้
- 2.11 เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสนใจและเข้าใจธรรมชาติรอบตัว

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็ก มีพัฒนาการครบทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าต่อสังคมในอนาคต

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 26 – 28) ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กสามารถส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กหลาย ๆ ด้านคือ

2.12 ประสบการณ์ในการสำรวจตรวจสอบ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เผชิญกับความจริงเกี่ยวกับสัตว์ พืช คน สถานที่ และเหตุผลต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจตรวจสอบ สอบถาม สอบสวนเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ พ่อแม่และครูควรจะได้สนับสนุนให้เกิดการค้นคว้าหรือสำรวจตรวจสอบธรรมชาติหรือวัตถุต่างๆ ด้วย โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นหาสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองซึ่งอาจช่วยตั้งคำถามเพื่อช่วยกระตุ้นการสำรวจตรวจสอบของเด็ก เช่น ดอกไม้สีอะไร สีเหมือนกันหมดไหม ยีราฟกับช้างใครสูงกว่ากัน วัฏรูปร่างคล้ายกับอะไร

หางมันยาวแค่นั้น เป็นต้น ประสบการณ์ในการสำรวจตรวจสอบสภาพแวดล้อมนี้มีผลต่อพื้นฐานการแสดงออกทางศิลปะของเด็กเป็นอย่างมาก

2.13 ประสบการณ์ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นการย้ำทางด้านการศึกษาทดลองค้นคว้า และสอบถามวัสดุอุปกรณ์ เช่น เมื่อเด็กปั้นดินเป็นรูปสัตว์ หรือรูปทรงอื่นๆ เด็กจะได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับคุณสมบัติของดินหรือเด็กเขียนภาพด้วยสีโปสเตอร์ด้วยประสาทสัมผัสของเด็กเองและเมื่อกิจกรรมศิลปะค่อย ๆ ขยายวงกว้างจากวัสดุอุปกรณ์ไม่กี่อย่างไปสู่วัสดุอุปกรณ์มากมายหลายอย่างเด็กก็จะได้มีประสบการณ์กับวัสดุอุปกรณ์มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ควรใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความนึกคิดของเด็ก เช่น เมื่อสีสองสีซึมเข้าหากันมันเกิดอะไรขึ้น ฉีกกระดาษอย่างไรจึงจะตรง ระบายสีให้เรียบจะใช้พู่กันแบบไหนดี ถ้าเขียนภาพลงบนกระดาษเปียกจะเกิดอะไรขึ้น เป็นต้น

2.14 ประสบการณ์ทางด้านความรู้สึกสัมผัสเป็นประสบการณ์ที่เน้นถึงการรับรู้หรือความรู้สึกสัมผัสที่เด็กมีต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งประสาทสัมผัสที่ด้อยช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างมีความหมายยิ่งขึ้นทั้งในด้าน รูป รส กลิ่น เสียงการสัมผัสวัตถุ ความรู้สึกจากการเห็น การได้แยกแยะการได้รับรู้กลิ่นของสิ่งนั้นกระบวนการเช่นนี้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้สภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัยทั้งสิ้น และย่อมมีผลโดยตรงต่อการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กด้วยซึ่งอาจใช้คำถามช่วยในการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดของทางด้านประสาทสัมผัส เช่น ผิวของมะนาวต่างกับผิวของก้อนหินอย่างไร เมื่อฝนตกหนูรู้สึกอย่างไร เสียงลมผ่านต้นไม้ดังอย่างไร เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นการจัดประสบการณ์ ด้านศิลปะศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยโดยเน้นกระบวนการทำงานให้เด็กมีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน มีจินตนาการ ความคิดริเริ่มอย่างอิสระ การทดลอง ค้นคว้า และค้นพบด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ให้เด็กมีการพัฒนาบุคลิกภาพ และความคิดสร้างสรรค์ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการการสื่อความหมายของเด็กจากผลงานที่ได้คิดค้นขึ้นด้วยตนเอง

3. ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

จิตทนายวรรณ เดือนฉาย (2541 : 127) ได้สรุปถึงเนื้อหาศิลปะชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ไว้ดังนี้

3.1 การปูพื้นฐานให้เด็กมองเห็นความสวยงามทางศิลปะ ได้แก่ ฝึกให้ สังเกต และสัมผัสสิ่งต่างๆ รอบตัวที่มีรูปร่างเหมือนกันหรือแตกต่างกันให้เด็กช่วยกันจัดแจกันจัดมุมห้อง หรือนำสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปมาตกแต่งห้องเรียน เป็นต้น

3.2 การวาดภาพระบายสี ได้แก่ การวาดภาพโดยเสรี การป่ายสีด้วยพู่กัน การระบายสีเทียนในวิชาต่าง ๆ หรือระบายสี ตามรูปทรง เรื่องราวที่กำหนด และพาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่แล้วกลับมาเขียนภาพ เป็นต้น

3.3 การทดลองเกี่ยวกับสี ได้แก่ การละเลงสี หยดสี ทาสี เป่าสี ผสมสี ไรยสี และกลิ้งสี เป็นต้น

3.4 การพิมพ์ภาพ ได้แก่ พิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่างๆ แม่พิมพ์ทรายยาง หรือส่วนต่างๆ ของช่วงแขน และการพิมพ์ภาพลายนิ้ว โดยใช้ดินสอ หรือดินสอสี เป็นต้น

3.5 การปั้น ได้แก่ การปั้นด้วยแป้ง ดินเหนียว ดินน้ำมัน ให้เป็นรูปทรง ปั้นเป็นเรื่องราว ปั้นเป็นขนม ปั้นตามใจชอบ และการเล่นก่อดทราย

3.6 การพับ ฉีก ตัดปะ ได้แก่ การฉีก หรือตัด และแปะ เป็นเรื่องราวต่าง ๆ การพับ หรือม้วนกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ และนำมาประดิษฐ์สิ่งต่างๆ และการพับผ้าเช็ดหน้า โบคอง โยมะพร้าว ตามใจชอบ เป็นต้น

3.7 การประดิษฐ์ ได้แก่ การประดิษฐ์ภาพเครื่องห้อยแขวน ประดิษฐ์ของเล่น ของใช้ การร้อยวัสดุต่าง ๆ การเย็บหรือการสาน เป็นต้น

3.8 การเขียนภาพผนัง โดยใช้กระดาษต่อกันเป็นแผ่นใหญ่ และให้เด็กช่วยกันเขียนภาพตามความมุ่งหมาย

3.9 งานต่อประกอบ โดยตัดกระดาษ ฉีกกระดาษ พับกระดาษ หรือหาวัสดุต่าง ๆ มาประกอบ

ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์กุล (2533 : 7) กล่าวถึงกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาล ได้แก่ กิจกรรมวาดเส้น (Drawing) กิจกรรมระบายสี (Painting) กิจกรรมภาพพิมพ์ (Print Making) กิจกรรมปฏิมากรรม (Sculpture) และกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts)

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเหมาะกับเด็ก ได้แก่ กิจกรรมเล่นสี กิจกรรมวาดเส้น ระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น งานกระดาษ และประติมากรรม เป็นต้น โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรมเป็นสำคัญ โดยควรฝึกให้เด็กเรียนรู้และฝึกด้วยตนเอง

4. ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสำคัญและให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมากซึ่งมีผู้ที่กล่าวไว้ดังนี้

(Howard Gardner, 1977 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2532 : 88 – 89) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ทางศิลปะของบุคคลและอธิบายความแตกต่างระหว่างการรู้คิดด้านรูปลักษณ์ (Figurative Cognition) และการรู้คิดด้านปฏิบัติ (Operative Cognition) นั้นแตกต่างกัน คือ ในการรู้คิดด้านรูปลักษณ์เกิดจากการรู้ในรูปลักษณ์ของสิ่งหนึ่ง เช่น เส้น สี รูปร่างต่างๆ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ คือ การรวม สิ่งเข้า การรับรู้ และสัญลักษณ์นั้นเข้าด้วยกัน

ส่วนการรู้จักในด้านกรปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ศิลปะเป็นความสามารถในการรู้เกินไปกว่าข้อมูลที่มีให้ผลสะท้อนนี้ถือเป็นการแสดงออกด้วยเขาวนปัญญาและพัฒนาด้านความรู้จากคุณค่าของกิจกรรมศิลปะ

พระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 140)กล่าวว่า ศิลปะศึกษาให้ความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการตามวัยของเด็กในด้านต่าง ๆ มาก ในปัจจุบันแนวคิดในระบบการศึกษาศิลปะของเราส่วนใหญ่จะไม่เน้นถึงที่ทักษะหรือผลสำเร็จของตน แต่เน้นถึงสิ่งที่เด็กจะได้รับระหว่างกระบวนการสร้างสรรค์ กล่าวคือ เห็นว่ากิจกรรมศิลปะ เป็นสื่อหรือเครื่องมือเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการต่าง ๆ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 31 – 34) กล่าวว่า ความมุ่งหวังที่ใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อกลางในอันที่จะสะท้อนคุณค่าไปสู่บุคลิกภาพของเด็ก และการสร้างสรรค์ศิลปะ จะเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยต่าง ๆ ดังนี้

4.1 สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการแสดงออก เมื่อการแสดงออกทางศิลปะเป็นกระบวนการที่ต้องตัดสินใจ เสนอความคิด ตัดสินใจที่จะกระทำและแสดงออกมาตามความคิดคำนึงหรือเหตุผลของแต่ละคน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออก ในทุก ๆ ด้าน

4.2 สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความคิดสร้างสรรค์ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นคนพร้อมที่จะแสวงหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่า เหมาะสมกว่า และเป็นการปลูกฝังในพฤติกรรมของคนเราได้เมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง กิจกรรมศิลปะเป็นวิธีทางหนึ่ง ที่พร้อมมูลในทางที่จะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย

4.3 สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการจินตนาการสิ่งต่าง ๆ ที่คนเราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อมเริ่มต้นด้วยจินตนาการก่อนและย่อมมีเหตุผลหรือความจริงเป็นพื้นฐานเป็นเรื่องของการคาดคิด ความหวัง หรือปรารถนาจะให้เกิดสิ่งที่ตั้งาม ซึ่งกิจกรรมศิลปะย่อมผลักดันเด็กไปสู่ความคิดคำนึงที่กว้างไกล มีผลต่อเด็กและสืบต่อไปในอนาคต

4.4 สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านสุนทรียภาพ สุนทรียภาพเป็นเรื่องของความรู้สึกส่วนบุคคล เป็นความรู้สึกอันละเอียดอ่อนและฉับไวเมื่อสัมผัสกับสภาพแวดล้อมและจะรู้สึกสัมผัสในความงาม ความเป็นระเบียบ ประณีต และคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ศิลปะ วัตถุ หรือรูปแบบของความคิดต่าง ๆ ซึ่งต่างก็มีความงามและคุณค่าอยู่มากน้อยแตกต่างกันออกไป ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ในตัว จึงพร้อมที่จะรับรู้และซาบซึ้งคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกที่ยอมรับกันว่าเป็นตัวการกระตุ้นความรู้สึกสัมผัสทางด้านนี้ การสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กจึงเป็นการสะสมคุณภาพของสุนทรียภาพในตัวบุคคลโดยตรง เพื่อชีวิตและจิตใจที่ประณีตงดงาม

4.5 สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต การทำงานศิลปะต้องอาศัยความตั้งใจ การใช้ความพยายาม การสังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา

4.6 สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการทำงาน กิจกรรมศิลปะต้องอาศัยความรัก ความพยายามที่จะทำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือเมื่องานเสร็จเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้กระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป

4.7 สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการทำงาน การทำกิจกรรมศิลปะไม่ใช้การเรียนรู้เพียงคนเดียว ต้องมีการพูดคุย ปรีกษาหารือ หยิบยื่นสิ่งต่างๆ ต่อกันเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับพื้นฐาน

อุปล ตูจันดา (2532 : 19 – 22) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจความเจริญงอกงาม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

4.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านการเคลื่อนไหว การเติบโต การออกกำลังกาย การฝึกหัดใช้มือ แขน ขา กล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของมือกับประสาทตา ความคิด การรับรู้และระบบการสั่งงานของสมอง

4.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ ขณะเด็กเจริญเติบโต สิ่งแวดล้อมต่างๆ และประสบการณ์ที่ผ่านมาก็คือ พื้นฐานของประสบการณ์ใหญ่ การรับรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องการเรียนรู้ที่เด็กมีความพอใจ ความสนใจอยากรู้ อยากเห็น การทำงานศิลปะเด็กได้แสดงออกอย่างเสรี เพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยพัฒนาอารมณ์ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน ซาบซึ้งในความงามของสิ่งต่าง ๆ เช่น สีของดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า ดอกไม้ หิน ใบไม้ ต้นไม้ รูปร่างของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีอยู่ทุกเวลาทุกสถานที่การใช้กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตมีความสามารถในการมองเห็นความงามเหล่านี้ได้เด็กก็จะเกิดอารมณ์ชื่นชม รู้คุณค่า รู้สึกเป็นสุข

4.3 พัฒนาการทางสังคม ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันเพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ระหว่างผู้สร้างผลงานศิลปะด้วยกัน และระหว่างผลงานทางศิลปะกับผู้ชมผลงานศิลปะ ยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนในห้องเรียนระหว่างครูกับ นักเรียน กิจกรรมการแสดงออกทางศิลปะส่วนใหญ่ จึงเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

4.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา สติปัญญา คือ เครื่องสะท้อนที่แสดงให้เห็นความสามารถของบุคคลที่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย แต่ละบุคคล และแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่รายละเอียด รูปทรง การออกแบบ สี ความคิดหรือจินตนาการ กิจกรรมทางศิลปะมีขอบเขตกว้างขวาง เด็กจึงมีโอกาสดำทดลองทำและค้นหาความสามารถของตนเองว่ามีความถนัด มีความสามารถในการทำอะไรบ้าง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการสำรวจทดลอง สร้างสรรค์กับ

วัสดุงานชนิดจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ทำให้มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล มีรสนิยม อันดี มีความเป็นตัวของตัวเอง มีสติปัญญากว้างขวางยิ่งขึ้น

4.5 พัฒนาการทางด้านความรู้ การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่คนได้รับความรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส มีความตั้งใจ ความต้องการการรับรู้ของมนุษย์ มักจะมีลักษณะการจัดสิ่งที่จะรับรู้เป็นส่วนรวมหรือเป็นหมวดหมู่ เพราะในการรับรู้แต่ละครั้งอวัยวะรับรู้สัมผัสหลายอย่างจะทำงานร่วมกัน คือ แทนที่จะรับรู้รายละเอียด เรามักจะรับรู้ส่วนรวมได้มากกว่า นอกจากนี้มนุษย์ยังรับรู้ทางด้าน คุณค่า และการวิเคราะห์ควบคู่กันไปด้วย

สรุปว่า ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะ คือ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาส รับรู้ เรียนรู้ และตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก ให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด จินตนาการ กระบวนการศิลปะที่แสดงออกในลักษณะรูปร่างรูปทรงของศิลปะจะส่งเสริม พัฒนาการเด็กได้ครบทุกด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำให้กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และที่สำคัญกิจกรรมศิลปะสร้างพัฒนาการด้านความรู้ที่มีการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและประสิทธิภาพในการรับรู้และการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดทางหนึ่งในการที่เด็กจะเรียนรู้โลก เพราะความรู้ทั้งหลายมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั่นเอง

5. พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 94 – 95) กล่าวว่า ศิลปะช่วยพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ดี และยังเป็นประสบการณ์อันงดงามประณีตต่อเด็กอีกด้วยศิลปะที่ส่งเสริมการรับรู้และการแสดงออกย่อมผลักดันให้เกิดความรู้สึกนึกคิดหรือสติปัญญาที่เฉียบคม จับใจต่อการรับรู้และการแสดงออก ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และที่สำคัญคือ พัฒนาการทางการทำงานด้วยมือ ซึ่งระหว่างการแสดงออกทางศิลปะนั้น เด็กจะต้องใช้มือปฏิบัติงานให้สัมพันธ์กับมองเห็นสัมพันธ์กับความคิดและจินตนาการการทำงานเช่นนี้จึงเป็นการพัฒนาพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สิริลักษณ์ ศรีกรม (2536 : 1) ที่ว่า ศิลปะแสดงถึงพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมเป็นสื่อในการเรียนรู้ในบางระยะ เด็กใช้ศิลปะเป็นสื่อในการแสดงออกและสื่อความหมายโดยใช้ภาพ (graphic communication) ผู้ใกล้ชิดกับเด็กควรรู้ลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กทุกระยะช่วงอายุ เพื่อจะได้เข้าใจการแสดงออกของเด็กสามารถแนะนำส่งเสริมเด็กได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาการทางศิลปะสำหรับเด็กนั้นได้มีนักการศึกษาได้เสนอความหมายทั้งแนวคิดที่น่าสนใจ เป็นแนวทางที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กด้วยศิลปะกับพัฒนาการ ดังนี้

พระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 32) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางศิลปะ หมายถึง กระบวนการแสดงออกทางศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะของเด็กซึ่งปรากฏอยู่ในผลงาน จากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่งอย่างต่อเนื่องและพัฒนาการดังกล่าวจะดำเนินไปช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพื้นฐาน

ความสนใจ และความสามารถทางศิลปะ ประกอบกับสิ่งแวดล้อมและแรงจูงใจของแต่ละบุคคล พัฒนาการทางศิลปะจะมีลักษณะเป็นสากล เด็กทุกคนไม่ว่าชาติใดภาษาใดจะมีลักษณะการแสดงออกคล้าย ๆ กัน และพัฒนาการทางศิลปะเด็กวัย 4-6 ปี มีดังนี้

5.1 ยังคงใช้รูปเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์ แต่ก็พยายามปรับปรุงให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงมากขึ้น

5.2 พยายามสร้างความหลากหลาย ของสิ่งที่เป็นประเภทเดียวกัน

5.3 ใช้สัญลักษณ์ที่ตัวเองชอบซ้ำ ๆ

5.4 มีการประกอบสัญลักษณ์เข้าด้วยกันโดยไม่ซ้ำแบบคนอื่น

5.5 ใช้รูปแบบง่าย ๆ ไม่เน้นรายละเอียด

5.6 เขียนภาพตามความรู้สึกและการรับรู้เฉพาะของตนเอง เช่น เขียนดวงอาทิตย์ไว้ส่วนบนของภาพเสมอ เขียนถนนตรง ๆ ไม่คดเคี้ยว หรือเขียนต้นไม้เน้นเฉพาะขนาดของลำต้นให้ใหญ่

5.7 ใช้ขอบกระดาษล่างเป็นเส้นฐาน บางครั้งก็ใช้เส้นนอนเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

5.8 ใช้สีตามอารมณ์โดยไม่คำนึงถึงสีต้นแบบที่เห็นในธรรมชาติ

(Lowenfeld and Brittain, 1987, อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออนันต์, 2543 : 108) ได้จัดระบบพัฒนาการศิลปะของเด็กปฐมวัยไว้ว่า

5.1 ใช้รูปร่างเรขาคณิตในการสื่อความหมายสิ่งที่ตนวาดพิจารณาจัดวางวัตถุ และเริ่มใส่ใจเรื่องขนาดของวัตถุที่วาด

5.2 ศิลปะเป็นหนทางที่เด็กสื่อความหมายกับตนเอง

5.3 เด็กวาดภาพคล้ายกับว่า เด็กพยายามเรียบเรียงสิ่งที่ตนรู้จักบันทึกลงในภาพ

5.4 สามารถลอกรูปเหลี่ยมและสามเหลี่ยมได้ในวัย 5 ขวบ

5.5 รูปที่เด็กวาดลอยอยู่รอบ ๆ หน้ากระดาษบางครั้งเวลาวาดเด็กจะหมุนกระดาษไปรอบ ๆ ขนาดของวัตถุในภาพไม่เป็นสัดส่วนต่อกัน

5.6 บางครั้งคาดว่าเด็กวาดขนาดของวัตถุให้เหมาะกับเนื้อที่ ๆ มีอยู่

6. แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 51 ; 2532 : 256 – 261) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติ เป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ให้เป็น แก่ปัญหาเป็น และคิดเป็น ซึ่งการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องประกอบขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่างในอันที่จะ

สร้างเสริมให้เกิดคุณค่าต่าง ๆ คือ ความพร้อมของผู้เรียน เป็นความพร้อมตามวุฒิภาวะของผู้เรียน ความพร้อมด้านประสบการณ์ และความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งความพร้อมด้านต่าง ๆ นี้จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสอนศิลปะต้องพิจารณาถึง กิจกรรมศิลปะ (Art Activities) สื่อการสอน (Instruction Media) กระบวนการสอน (Teaching Process)

หรรษา นิลวิเชียร (2536 : 172 – 183) กล่าวถึง การเรียนการสอน ในชั้นเด็กปฐมวัยกิจกรรมศิลปะช่วยให้เด็กเข้าใจตัวเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน เด็กจะสนุกสนานกับกิจกรรมศิลปะ อันได้แก่ การคิด การปะ การปั้น การวาด การละเล่น การฉีก เป็นต้น การสำรวจ การรู้จักใช้สื่อต่างๆ เป็นขั้นแรก และขั้นที่สอง คือ การรู้จักผลงานทางศิลปะ คือ ภาพวาด ภาพปั้น งานฝีมือและภาพระบายสี งานเหล่านี้ควรเป็นผลงานของศิลปิน เด็กควรมีโอกาสสัมผัส อภิปรายและได้ชม

สดยา สายเชื้อ (2540 :15) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ดังนี้

6.1 จัดเนื้อหาและหลักสูตร เน้นให้เด็กมีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส การรับรู้ การเคลื่อนไหว (Sensory-Motor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

6.2 การจัดกิจกรรมควรเน้นพัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด กิจกรรมกระตุ้นให้คิดและจัดกระทำหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งสัมผัสและต้องให้เห็นสิ่งต่าง ๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งช่วยให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ รอบตัว

6.3 ในทัศนะของเพียเจต์ การเลือกวัสดุโดยเด็กมีโอกาสสัมผัสหรือจับต้องสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดิน หิน ทราย น้ำ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยเป็นสื่อพัฒนาประสาทรับรู้การเคลื่อนไหวของเด็ก ให้เข้าใจในสภาพความจริงของวัตถุ เช่น เรื่อง น้ำหนัก เนื้อสารจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่น จึงให้เด็กได้จัดทำเพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสมากที่สุด

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533 : 211) ได้กล่าวถึง การจัดประเภทกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก ที่แบ่งตามลักษณะของผลงานที่เด็กสร้างสรรค์เป็นหลัก ดังนี้คือ

6.1 กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพบนระนาบผิววัสดุที่แบนๆ เช่น กระจก กระดาษ ผ้า ผงปั้น พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสีปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่าง ๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอ สีเทียน การระบายสีด้วย สีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้าง-ยาว

6.2 กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพให้มีลักษณะลอยตัว นูน หรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุ นั้นๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษ แป้งโด หรือการประกอบวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน สามารถ ทำได้ อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น วัสดุที่จะมาประกอบเข้าด้วยกัน ควรเป็นวัสดุ ประเภทกล่องกระดาษ เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ ใยไม้ โดยใช้กาวที่ติดง่าย เป็นต้น

6.3 กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ – 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่ให้เด็ก สร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ และ 3 มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียวหรือแป้งโดที่แห้งแล้ว หรือให้เด็กระบายสีหรือ ฉีกกระดาษสี (ที่ฉีก หรือตัดเป็นรูปต่างๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 54- 55) ได้กล่าวถึง กิจกรรมสร้างสรรค์ มีเนื้อหา/ขอบข่าย ดังนี้

6.1 การวาดภาพและระบายสี

6.1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียน หรือสีไม้

6.1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ

6.1.3 การเลลงสีด้วยนิ้วมือ

6.2 การเล่นกับสีน้ำ

6.2.1 การเป่าสี

6.2.2 การหยอดสี

6.2.3 การเทสี ฯลฯ

6.3 การพิมพ์ภาพ

6.3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

6.3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผักต่าง ๆ

6.4 การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโด ฯลฯ

6.5 การพับ ฉีก ตัด ปะ

6.5.1 การพับอย่างง่าย ๆ

6.5.2 การฉีกปะ

6.5.3 การตัดปะ

6.6 การประดิษฐ์

6.6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ

6.6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดภาพ หลอดด้าย ฯลฯ

สรุปได้ว่า แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็ก ควรให้เด็ก ได้ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างหลากหลาย เรียนรู้วิธีการทำงาน กระบวนการทำงานศิลปะ และได้ทำงานร่วมกันด้วยพร้อมทั้งเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมให้เกิดคุณค่าต่างๆ คือ ทางด้านประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก การสร้างสรรค์สนิยม ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีการตามความคิดที่อิสระ สนุกสนาน ในการจัดกิจกรรมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมศิลปะแบบ 2 มิติ และศิลปะแบบ 3 มิติ ซึ่งศิลปะสร้างสรรค์นอกจากจะเป็นการผสมผสานวัสดุ การใช้อุปกรณ์และวิธีการหลากหลายอย่างเข้าด้วยกัน รวมถึงการใช้ศิลปะแบบ 2 มิติ และศิลปะแบบ 3 มิติ ผสมผสานเข้าด้วยกัน

เสาวลักษณ์ อนุจิตย์ (อ้างอิงจาก Schimacher Robert : 1993)

1. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มที่ด้วยสื่อหลากหลาย
2. มีความสมดุลกันระหว่างกระบวนการทำงานศิลปะกับผลงานศิลปะ
3. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์
4. เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมให้เด็กได้ค้นคว้าเพื่อหาประสบการณ์
5. ให้เด็กได้ทำงานลักษณะที่มีเงื่อนไข เพื่อจะได้เข้าใจความต่อเนื่อง
6. การสอนมีลักษณะที่เป็นการจูงใจอย่างแท้จริง
7. เป็นการทำงานที่มีความสำเร็จร่วมกัน
8. มีความเหมาะสมกับพัฒนาการ
9. สื่อทางศิลปะได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สำหรับเด็กทุกคน

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์ในรูปของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยประสาทสัมผัส นอกจากนั้น ยังช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน พัฒนาทักษะกล้ามเนื้อ ให้สมบูรณ์ โดยที่ครูเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและเตรียมสื่อที่หลากหลาย ทั้งสร้างบรรยากาศ ให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ พร้อมให้คำแนะนำกระตุ้นให้เกิดความกล้าแสดงออกเกิดความมั่นใจในตนเอง และสนับสนุนด้านการรับรู้สู่การแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะ และความคิดเป็นการปูพื้นฐานอันสำคัญที่เสมือนการเพิ่มพลังและทักษะที่แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ให้กระจ่างชัด เพื่อเด็กมีความคิดต่อสิ่งต่างๆ อย่างกว้างขวาง ย่อมเป็นพื้นฐานสำหรับเรียนรู้ชั้นต่างๆ ไปตามศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

7. ทฤษฎีศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้าน การศึกษาทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติทางด้านศิลปะจะช่วยให้ครูจัด

ประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การทำกิจกรรมศิลปะของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีสำคัญ ๆ มีสาระสำคัญ ดังนี้ คือ

ได้มีผู้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การทำกิจกรรมศิลปะของเด็กเล็ก และสรุปทฤษฎีสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

7.1 ทฤษฎีสติปัญญา (Cognitive Theory)

ทฤษฎีนี้จะมีพื้นฐานของความคิดว่า เด็กวาดจากสิ่งเขารู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น ฟลอเรนซ์ กูดินาฟ (Florence Goodenough) คือ บุคคลสำคัญทางทฤษฎีศิลปะ ที่เชื่อว่างานศิลปะของเด็กเป็นงานที่มากยิ่งขึ้นไปกว่าการจินตนาการทางสายตา และกิจกรรมดากับมือสัมพันธ์กัน กูดินาฟ กล่าวว่า ศิลปะรวมถึงกระบวนการคิดขั้นสูง ตัวอย่างภาพที่แสดงว่าเด็กวาดจากสิ่งที่เขารู้มากกว่าสิ่งที่เขาเห็น คือ เด็กวาดภาพแม่ที่กำลังตั้งครรภ์ โดยการวาดภาพเด็กทารกอยู่ในท้องแม่ เด็กที่วาดภาพขาคนที่เห็นชัดเจนภายใต้กระโปรง เพราะเด็กรู้ว่ามืออยู่หรือเด็กวาดโต๊ะมีขาสี่ขาทั้ง ๆ ที่เด็กไม่อาจมองเห็นขาโต๊ะทั้งหมดในมุมมองนั้น เพราะเด็กรู้ว่าโต๊ะมีขาสี่ขา

7.2 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

พื้นฐานความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ ผลงานศิลปะของเด็กสะท้อนให้เห็นอารมณ์ของเด็กมากกว่า ความรู้ สติปัญญาหรือพัฒนาการโดยทั่วไป ผู้มีอิทธิพลต่อแนวความคิดนี้ ก็คือ ลอยส์ เมอร์ฟี (Lois Murphy) และแคทเธอรีน รีด (Katherine Read) ทั้งสองได้เขียนบทความและหนังสือเป็นจำนวนมาก กิจกรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายก็คือ การใช้วัสดุประเภทการเคลื่อนไหว เช่น การระบายสีด้วยนิ้วมือ (Finger-paints) และการปั้น ดินเหนียว (Clay) สื่อทั้งสองชนิดจะช่วยให้เด็กระบายความรู้สึกและประสบการณ์ทางด้านอารมณ์หลาย ๆ อย่าง

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์จะอธิบายงานศิลปะของเด็กโดยเน้นจิตใต้สำนึกเด็กวาดภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความรู้สึกและภาพภายในความคิดของเด็กมากกว่าความพยายามที่จะแสดงความจริงของสิ่งภายนอกตัว การทำงานศิลปะเป็นวิธีที่เด็กจะได้ระบายอารมณ์ความกดดัน ความต้องการของจิตใต้สำนึก หรือความต้องการสร้างสิ่งที่ตัวเองปรารถนา ครูมีบทบาทในการช่วยให้เด็กบำบัดทางด้านอารมณ์พอ ๆ กับความต้องการในการฝึกหัดทักษะงานศิลปะ ตัวอย่างการวิเคราะห์งานศิลปะตามแนวทฤษฎีนี้ เช่น เด็กที่วาดภาพน้องเป็นรูปใหญ่ และวาดภาพสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ตัวเล็ก แสดงว่าเด็กคนที่วาดภาพมองน้องว่าเป็นจุดศูนย์กลางของความสนใจของทุกคนในบ้าน

อย่างไรก็ตามนักวิจัยได้กล่าวเตือนครูที่ใช้ผลงานศิลปะของเด็กในการแปลผลพฤติกรรมของเด็กว่าประสบการณ์ทางศิลปะเป็นประสบการณ์ที่มีค่า การแปลผลงานของเด็กเพื่ออธิบายบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมทางสังคมนั้น ไม่ควรกระทำโดยผู้ที่ไม่มีความรู้ หรือมีความเชี่ยวชาญพิเศษจริง ๆ

7.3 ทฤษฎีสติปัญญา-พัฒนาการ (Cognitive developmental Theory)

ผลการทดลองของเพียเจท์ เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก เป็นทฤษฎีหนึ่งที่อธิบายว่าทำไมเด็กถึงวาด วาดอย่างไร และวาดอะไร เพียเจท์เชื่อมโยงผลงานศิลปะของเด็กกับความสามารถในการเข้าใจความถาวรของวัตถุ เขาเชื่อว่านอกจากเด็กจะเข้าใจความคงที่ของวัตถุ เด็กจะไม่มีจินตนาการที่จะระลึกอดีต หรือคาดการณ์อนาคตในเรื่องการหายไปของวัตถุจริงการแสดงออกเช่นนี้เป็นวิธีที่เด็กรวบรวมประสบการณ์เพื่อทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการประสบการณ์รูปธรรมหรือสัญลักษณ์ทางภาษาพูด จินตนาการจะสร้างสัญลักษณ์รูปธรรมและภาษาสร้างสัญลักษณ์ทางวาจา

เพียเจท์ ได้กำหนดขั้นตอน 3 ขั้น ในการที่เด็กจะเข้าใจมิติของรูปภาพ คือ

7.1 ขาดความสามารถในการสังเคราะห์ (Synthetic incapacity) คือ จินตนาการของเด็กจะยังไม่สมบูรณ์ เป็นเพียงส่วนย่อย หรือเป็นการตัดต่อ

7.2 ความจริงทางด้านสติปัญญา (Intellectual Realism) เด็กวาดจากสิ่งที่เขาไม่รู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น

7.3 ความจริงทางด้านการรับรู้ภาพ (Visual Realism) เกิดขึ้นเมื่ออายุประมาณ 9 ปี เป็นการแสดงให้เห็นว่า เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของวัตถุกับพื้นที่

ทฤษฎีเกสตัลท์ : ภาพรวม (Gestalt Theory)

ทฤษฎีเกสตัลท์ เน้นความสำคัญของการรับรู้โดยภาพรวมโดยถือว่า ดาไม่ใช่กล้องถ่ายรูปที่จะถ่ายภาพสิ่งที่เห็น มองไม่ใช่ผ้าขาวที่จะบันทึกรายละเอียดของความจริงภายนอก

ศิลปะ คือ วิธีที่เด็กสร้างภาพพจน์ที่สอดคล้องกับโครงสร้างโดยรวมที่เด็กได้รับเด็กจะไม่คิดถึงรายละเอียด แต่จะพยายามจัดหมวดหมู่ องค์ประกอบ และสร้างแบบแผนภาพรวมของสิ่งที่มองเห็น

ประสาทสัมผัส

1. ความหมายของประสาทสัมผัสรับสัมผัส

ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2537 : 46) ได้กล่าวว่า ประสาทสัมผัสเปรียบเสมือนประตูที่รับเอาสิ่งต่าง ๆ ไปสู่กระบวนการรับรู้ การเรียนรู้ การจำ การคิด และการตัดสินใจ ซึ่งอวัยวะรับสัมผัสแต่ละลักษณะมีความรู้สึก ดังนี้

1.1 การเห็น (Seeing) เป็นอวัยวะสัมผัสสิ่งต่างๆ โครงสร้างของตาเปรียบได้กับลักษณะทั่วไปของกล้องถ่ายรูป เมื่อลำแสงผ่านเลนส์ภาพจะปรากฏลงบนฟิล์ม ภาพจะตกลง

บนเรตินา (Retina) มีเซลล์ประสาทรับภาพเป็นจำนวนมากทำหน้าที่ในการเห็นเซลล์เหล่านี้ ได้แก่ (Rods) และโคน (Cones) โดยเฉพาะมีอยู่มากที่โฟเวีย (Fovea)

1.2 การได้ยิน (Hearing) มีอวัยวะสัมผัส คือ หู ทำหน้าที่รับคลื่นเสียงและส่งผ่านไปยังประสาทส่วนที่เกี่ยวข้องกับการได้ยิน เมื่อคลื่นเสียงมากระทบ (Basilar Membrane) สั่นไปตามแรงของคลื่นเสียงและกระตุ้นให้ (Organ of Corti) ผลิดกระแสประสาทแล่นผ่าน (Lamina Spiralis) ไปยังเขตการได้ยิน จึงเกิดการได้ยินขึ้น

1.3 การร่ำรส (Taste) เป็นการสัมผัสที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีต่างๆ โดยเฉพาะอาหารนั้นมี Taste Buds เป็นประสาทรับสัมผัสซึ่งอยู่ตามบริเวณลิ้น กระพุ้งแก้ม และภายในช่องปากสำหรับมนุษย์มีจำนวน 9,000 Taste Buds ในแต่ละ Taste Buds จะมีเซลล์อยู่ระหว่าง 40 ถึง 60 เซลล์ เมื่อสารมากระทบบริเวณพื้นผิวคนก็จะรู้สึกถึงรสชาติ จากการสัมผัสนี้ ส่วนความรู้สึกว่ารสเปรี้ยว เค็ม หวาน ขม จะอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของลิ้น

1.4 การได้กลิ่น (Smell) เป็นการที่จมูกจะสูดดมเอาแร่ธาตุที่มีส่วนผสมสารเคมีต่างๆ ภายในโพรงจมูก จะมีช่องทางสำหรับอากาศผ่านไปกระทบประสาทสัมผัสกลิ่น ชื่อว่า Olfactory Nerve

1.5 การรู้สึกที่ผิวหนัง (The Tactual Sense) ผิวหนังของมนุษย์เป็นแหล่งของความรู้สึกสัมผัสนานาชนิด เช่น ความเจ็บปวด ร้อน และหนาว ซึ่งต่างก็มีประสาทสัมผัสเฉพาะหน่วยที่อยู่บริเวณผิวหนังบางแห่งอาจถูกเร้าด้วยแรงกดเพียงเบา ๆ ก็รู้สึกได้ บริเวณที่มีความรู้สึกไว้มาก เช่น ที่ปลายนิ้ว และริมฝีปาก ผิวหนังของแต่ละคนย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกแตกต่างกัน จากความหลากหลายของสิ่งเร้าและบริเวณรับสัมผัสของมนุษย์

จรรยา โกมุทรัตนานนท์ (2539 : 87) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์สร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะขึ้นอย่างรู้ตัวโดยใช้สื่อที่สัมผัสได้ การได้ยิน การมองเห็น การชิมรส การดมกลิ่น แสดงออกสื่อสารความรู้สึกภายในไปยังคนอื่นเพื่อให้ได้รับรู้และเกิดความรู้สึกเช่นเดียวกับตน

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์ (2532 : 86-87) ได้อธิบายเกี่ยวกับอวัยวะรับสัมผัสไว้ว่าเป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่รับสัมผัส สิ่งเร้ารอบตัวหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเครื่องรับ (Receptor) ประเภทรับสัมผัสแบ่งเป็น 3 ระบบ คือ

- 1.1 สัมผัสส่วนไกล (Higher Sense Exteroceptors) ได้แก่ ตา หู
- 1.2 สัมผัสส่วนใกล้ (Lower Sense Proprioceptors) ได้แก่ จมูก ลิ้น ผิวหนัง
- 1.3 สัมผัสส่วนลึก (Deep Sense Interoceptors) ได้แก่ สัมผัสการเคลื่อนไหว

สรุปได้ว่า อวัยวะรับสัมผัส ประกอบด้วย ดารับสัมผัสทางการเห็น หูรับสัมผัสทางการได้ยิน จมูกรับสัมผัสทางการได้กลิ่น ลิ้นรับสัมผัสทางการร่ำรส และผิวหนังเป็นอวัยวะรับรู้การสัมผัส

2. การรับรู้ของประสาทสัมผัส

สปีลกี (Spelke, 1985 : 223 – 273) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์สามารถรับรู้ประสาทสัมผัสได้มากกว่าหนึ่งประสาทสัมผัส เช่น เราเห็นและได้ยินนกร้องเพลง เป็นภาพและเสียงที่ถูกรับรู้ที่เกิดขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกันหรือเราเห็นและรู้สึกว่าจะโตะขรุขระเพราะเราเห็นจากการมองและรู้สึกถึงความขรุขระจากการสัมผัส ความสามารถในการรับรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม นักปรัชญาและนักจิตวิทยา ได้ให้ทัศนะไว้หลายแบบเกี่ยวกับการพัฒนาการของความสามารถในการรับรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างหมวดประสาทสัมผัส ทั้งสองกลุ่มต่างยอมรับว่าการเรียนรู้หรือประสบการณ์มีบทบาทต่อการพัฒนาการ สปีลกี (Spelke) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า เด็กรับรู้ว่าการกำลังร้องเพลงก็เมื่อเขามีประสบการณ์เกี่ยวกับนกมาก่อน มิฉะนั้นแล้วเขาก็อาจจะรับรู้เพียงเสียงและวัตถุเล็กๆ ที่อยู่บนต้นไม้เท่านั้น แต่สิ่งที่นักทฤษฎีได้เถียงกันอยู่ก็คือ ประสาทสัมผัสหมวดต่างๆ มีการเชื่อมโยงกันมาตั้งแต่เกิดก่อนที่เด็กจะมีประสบการณ์

ธัญญา บุผเเวส และคณะ (2534 : 84) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกของเราเป็นสิ่งที่ทำให้เรามีการติดต่อจากโลกภายนอกทำให้เกิดการปรับตัวหรือหลีกเลี่ยงอันตรายได้ อวัยวะรับสัมผัสของคนเรานั้นได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง เมื่อมีพลังมากระตุ้นที่อวัยวะรับความรู้สึก มีปริมาณมากพอที่จะให้เกิดความรู้สึก ก็จะเกิดกระแสประสาทส่งไปยังระบบประสาท ให้มีการตอบสนองสิ่งกระตุ้นนั้น

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2539 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การรับรู้ที่เด็กได้สัมผัสสิ่งต่าง ๆ โดยการดมกลิ่นของดอกไม้ การชิม การฟัง การมองเห็น และการสัมผัส เขาจะได้รับความรู้สึกจากสิ่งรอบตัวแปลกๆ ใหม่ ๆ จะทำให้จิตสำนึกในการรับรู้ของเด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori) นักจิตวิทยาการศึกษาเด็กชื่อดัง ได้บันทึกความสนุกสนานในการใช้ประสาทสัมผัสของเด็ก กิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสและอวัยวะต่าง ๆ ในการรับความรู้สึกเป็นสิ่งที่ให้ความสุขแก่เด็กและยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของเด็กเมื่อโตขึ้นอีกด้วย

โกวิท ประวาลพฤษย์ และคณะ (2541 : 1 – 8) กล่าวว่าเราเห็นลูกโป่งด้วยตาของเราตาของเรามีประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการเห็น เราชอบฟังเพลงไพเราะ หูของเราใช้ฟังเสียงและมีประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการฟัง เรารู้รสด้วยลิ้น ลิ้นมีประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการรับรู้รสเผ็ด เปรี้ยว เค็ม หวาน ขม เราได้กลิ่นต่าง ๆ ด้วยจมูก จมูกมีประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการรับรู้กลิ่น ผิวหนังของเรารับรู้การสัมผัสของร่างกายกับสภาพแวดล้อม เช่น ร้อน เย็น เปียกแห้ง ผิวหนังเป็นอวัยวะที่มีประสาทรับรู้การสัมผัส สมอเป็นอวัยวะที่สำคัญคอยควบคุมการรับรู้และประสาทสัมผัสทั้ง 5 แล้วส่งการตอบรับ สัมผัสการเห็น สัมผัสกลิ่น สัมผัสรส สัมผัสกับเสียง และสัมผัสร้อน – เย็น

สรุปได้ว่า การรับรู้ของอวัยวะรับสัมผัสเกิดจากสิ่งเร้ามากระทบอวัยวะทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง เมื่ออวัยวะสัมผัสรับสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัสส่งกระแส

ไปยังสมอง สมองจะทำหน้าที่แปลความหมายของสิ่งเร้านั้น ซึ่งการแปลความหมายนี้ขึ้นอยู่กับ อวัยวะรับสัมผัสที่สมบูรณ์ สมรรถภาพของสมอง ประสบการณ์เดิม และความตั้งใจที่จะรับรู้ ซึ่งการรับรู้จากประสาทสัมผัสแต่ละชนิดก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 :17) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทั้งห้า ไว้ดังนี้

3.1 กิจกรรมการเขียนภาพจากเพลง เป็นกิจกรรมที่ใช้เพลงเป็นเนื้อร้อง การเขียนภาพก็จะเขียนตามเนื้อร้องในเพลง กิจกรรมเช่นนี้มักจะได้ภาพที่แสดงเนื้อหาของเพลงชัดเจน เพลงจะมีเนื้อร้องหรือไม่มีเนื้อร้องก็ได้ บทเพลงที่มีเฉพาะทำนองอาจเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้จินตนาการอย่างอิสระ การเขียนภาพจากเพลง เพื่อให้เด็กแปรความสนุกสนานจากเพลง แล้วมาสร้างสรรค์เป็นภาพทางทัศนศิลป์ เป็นการปรับเปลี่ยนความรู้สึกสัมผัส (Sensibility) จากการฟังไปสู่การมองเห็น

3.2 กิจกรรมการเขียนภาพจากกลิ่นเป็นกิจกรรมเชิงสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ที่มุ่งพัฒนาความรู้สึกสัมผัสจากโสตประสาทหนึ่ง ไปยังอีกโสตประสาทหนึ่ง ในแง่ความรู้สึกสัมผัสกลิ่นที่สะอาด กลิ่นที่สกปรก กลิ่นให้ความรู้สึก สวยงามได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาพร้อมสมัยในปัจจุบัน

3.3 กิจกรรมการเขียนภาพจากรส เป็นกิจกรรมที่มุ่งแปรความรู้สึกสัมผัสไปหนึ่งสู่การสร้างสรรค์ อีกสัมผัสหนึ่งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพในการรับรู้ และการแสดงออกไปพร้อมๆ กัน แม้ความรู้สึกสัมผัสจากรสจะนำมาใช้ในการแสดงออกทางทัศนศิลป์ไม่มากนัก สักก็ให้ความรู้สึกได้เช่นกัน

3.4 กิจกรรมการเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส เป็นกิจกรรมการถ่ายทอดวัตถุสัมผัสแปรไปสู่การเขียนภาพระบายสี กิจกรรมที่เน้นต่อวัตถุ ผิวสัมผัส ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส โดยไม่เห็นรูปทรง อาจจะเป็นความรู้สึกที่นุ่มนวล ขยะแขยง รู้สึกเปียก ฯลฯ ความรู้สึกสัมผัสนี้มีความสัมพันธ์ต่อความรู้สึกสัมผัสโดยตรงถ้าผลงานแสดงรูปวัตถุสิ่งของสามารถแสดงความรู้สึกสัมผัสเหล่านี้ได้ การแสดงออกน่าจะมีความหมายยิ่งขึ้น

3.5 กิจกรรมการเขียนภาพจินตนาการ มุ่งเน้นการถ่ายทอดประสบการณ์ที่มองเห็นได้เบื้องหน้าแล้วถ่ายทอดด้วยการเขียนภาพระบายสีปรากฏเป็นผลงานสองมิติบนพื้นฐานที่มุ่งเน้นการใช้ทักษะการเขียนภาพเพื่อแสดงรูปทรงและสีอันจากสื่อตลใจ (Inspiration) เด็กควรมีเสรีภาพในการแสดงออกทั้งรูปแบบสีสันและความรู้สึกนึกคิด

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในกิจกรรมการเล่นของเด็ก หรือกิจกรรมทางด้านศิลปะ ซึ่งการวาดภาพและการปั้น ก็เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สามารถนำกิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าไปใช้ในการเรียนรู้ได้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดกิจกรรมในแนวการเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับคุณลักษณะตามวัยและเป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีปรัชญาหลักการ จุดหมาย พอสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546)

1. ปรัชญาการศึกษาระดับปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม – วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง และสังคม

2. หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการ เรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสดำเนินตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
- 2.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 2.4 จัดประสบการณ์เรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข
- 2.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

3. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 -5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 3.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
 - 3.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
 - 3.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
 - 3.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
 - 3.5 ชื่นชม และแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และการออกกำลังกาย
 - 3.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
 - 3.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
 - 3.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- ในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 3.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
 - 3.10 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
 - 3.11 มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
 - 3.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

4. สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สารการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการและคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มี 4 สารด้วยกันคือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ใน 4 สารนี้จะมีหน่วยการเรียนรู้ย่อย 40 หน่วย ที่จัดให้ในหนึ่งปีการศึกษา ภาคเรียนละ 20 หน่วย 2 ภาคเรียน 40 หน่วย ที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน และเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหาการท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้อง บูรณาการทักษะที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

5. หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นและใช้ประสาทสัมผัส รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ดังนี้

5.1 หลักการจัดประสบการณ์

5.1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและยึดเด็กเป็นสำคัญ

5.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการความสนใจของเด็ก และความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

5.1.4 จัดประสบการณ์ตรงให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล แก้ปัญหาได้ และเจตคติที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์มีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย

5.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

5.2. แนวทางการจัดประสบการณ์

5.2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการซึ่งเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ เหมาะสมกับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

5.2.2 จัดประสบการณ์โดยผ่านกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรมหลักดังนี้

5.2.2.1 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

5.2.2.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์

5.2.2.3 กิจกรรมสร้างสรรค์

5.2.2.4 กิจกรรมเสรี

5.2.2.5 กิจกรรมกลางแจ้ง

5.2.2.6 กิจกรรมเกมการศึกษา

5.2.3 จัดกิจกรรมในรูปแบบการบูรณาการคือ บูรณาการทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้

5.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กกล้าแสดงออก คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้

5.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ค้นคว้าหาความรู้ วางแผน ลงมือกระทำ โดยครูเป็นผู้ชี้แนะ และคอยแนะนำ

5.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับผู้ใหญ่ และบุคคลอื่นๆ ในบรรยากาศที่อบอุ่นโดยการเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือกัน

5.2.7 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ และสื่อที่หลากหลาย

5.3. วิธีการที่โรงเรียนจัด

การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีบูรณาการโดยเน้นกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรม การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

5.3.1 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และเคลื่อนไหวอย่างหลากหลาย เช่น เคลื่อนไหวประกอบเพลง เคลื่อนไหวอิสระ เคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี เคลื่อนไหวตามสัญญาณ เคลื่อนไหวตามคำสั่ง เคลื่อนไหวตามจินตนาการ เคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ และมีการเคลื่อนไหวแบบบูรณาการ แบบตามหน่วยการเรียนการสอน เช่น บินเหมือนนก เหมือนผีเสื้อ

5.3.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อให้เด็กได้พัฒนาด้านการคิด การจำแนก การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ เรียงลำดับความรู้สึก ความนึกคิด ที่เด็กมีประสบการณ์ และยังบูรณาการทักษะและสาระการเรียนรู้

5.3.3 กิจกรรมสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน สีน้ำ กิจกรรมการปั้น การฉีกปะ การตัดปะ การขยำ วาดภาพอิสระตามจินตนาการ กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ เล่นบทบาทสมมติตามมุมต่าง ๆ เล่นก่อสร้างต่าง ๆ ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ

5.3.4 กิจกรรมเสรี เพื่อพัฒนาสังคมนิสัยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน รู้จักการรอคอย เช่น การเล่นตามมุมประสบการณ์ การเล่นเสรี การเล่นบทบาทสมมติ

5.3.5 กิจกรรมกลางแจ้ง เพื่อพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ ความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะ เช่น เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนร่างกายตามจังหวะดนตรี เล่นเกมการแข่งขัน การละเล่นพื้นเมือง เล่นอิสระ เล่นน้ำ ทRAY

5.3.6 กิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อพัฒนาการคิด พัฒนากล้ามเนื้อมือ ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหาสถานการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคลโดยใช้สื่อการเล่นเกมที่หลากหลาย

สรุปได้ว่าหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีบูรณาการโดยเน้นกิจกรรมประจำวัน 6 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์
3. กิจกรรมสร้างสรรค์

4. กิจกรรมเสรี
5. กิจกรรมกลางแจ้ง
6. กิจกรรมเกมการศึกษา

6. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสุขใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ที่ สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกาย และพักผ่อนมีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย

หลักสำคัญในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ของเด็กต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข โดยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งมีการจัด มุมต่างๆ ภายในห้องเรียนโดยให้อิสระในการเลือกตามความสนใจของเด็กโดยมีประสบการณ์ ดังนี้

6.1 มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกไม้ ที่มีขนาด และรูปทรงต่างๆ เด็ก สามารถนำมาเล่นต่อประกอบกันเป็นสิ่งต่างๆตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง อย่างอิสระ

6.2 มุมหนังสือ จัดบรรยากาศให้เงียบสงบ ห่างจากมุมบล็อกและมุมดนตรี สำหรับให้เด็กได้ใช้สมาธิในการดูรูปภาพ อ่านหนังสือนิทาน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับตัวหนังสือ

6.3 มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมส่งเสริมให้เด็กได้เล่นสมมติ ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า แม่ค้า หมอ พยาบาล และอาชีพต่างๆ เพื่อให้เด็กได้นำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

6.4 มุมวิทยาศาสตร์ จัดสิ่งต่างๆที่มีในธรรมชาติ และสิ่งของต่างๆให้เด็กได้ สสำรวจ สังเกต ค้นคว้า ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง เพื่อช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก

6.5 มุมศิลปะ จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์เกี่ยวกับศิลปะ เพื่อให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อมือ และช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น และส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์

6.6 เกมการศึกษา จัดเกมต่างๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ให้เด็กรู้จัก คิด สังเกต การแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

ภายนอกห้องเรียน

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากธรรมชาติตามสภาพความเป็นจริง เด็กได้วิ่งเล่นออกกำลังกายอย่างเต็มที่และสนุกสนาน จากสนามเด็กเล่น เช่น เครื่องเล่นต่างๆที่มีไม้สี้น รถไฟ ม้าหมุน ม้าโยก ชิงช้า และห้องประกอบการเรียนรู้อื่น เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ห้องสมุด ห้องศูนย์สื่อ ห้องพยาบาล ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือ

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนมีการจัดมุมต่างๆ เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมบทบาทสมมุติ มุมศิลปะ และเกมการศึกษา ส่วนบรรยากาศภายนอกห้องเรียน มีการจัดตามสภาพความเป็นจริง เช่น สนามเด็กเล่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ห้องสมุด ห้องศูนย์สื่อ ห้องพยาบาล

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

7.1 สื่อ คือ ตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่ง ไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากครูสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่ป็นนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่ายเรียนรู้ได้ง่ายรวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง การนำสื่อมาใช้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัยมีดังนี้

7.1.1 ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ

7.1.2 ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก

7.1.3 ใช้สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก

7.1.4 ใช้สื่อเพื่อพัฒนาการในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้านเพื่อให้การใช้สื่อสะดวกรวดเร็วและเป็นประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

7.2 แหล่งเรียนรู้ มีหลักการจัดประสบการณ์ดังนี้

7.2.1 ภายในห้องเรียน

7.2.1.1 จัดมุมประสบการณ์ภายในห้องเรียน เช่น มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมธรรมชาติ

7.2.1.2 ห้องคอมพิวเตอร์

7.2.1.3 สวนหย่อม

7.2.2 ภายนอกห้องเรียน

7.2.2.1 พาเด็กไปทัศนศึกษาคณะสถานที่ต่างๆ เช่น วัด สถานีอนามัย สถานีตำรวจ วิทยาลัย โรงพยาบาล ไปรษณีย์

สรุปได้ว่า สื่อ และแหล่งเรียนรู้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้

8. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยยึดถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดในแต่ละวัน ทั้งนี้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและวางแผนในการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กแต่ละคนได้รับพัฒนาเต็มศักยภาพตามจุดหมายของหลักสูตร

8.1 หลักการประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย

- 8.1.1 ประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- 8.1.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 8.1.3 ประเมินในสภาพจริงในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
- 8.1.4 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือ และจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

8.1.5 ประเมินสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กใช้แหล่งข้อมูลหลายด้านไม่ใช้การทดสอบ

นอกจากนี้ควรมีการประเมินพัฒนาการตามสภาพความเป็นจริงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และบันทึกพฤติกรรมต่างๆ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน โดยมีวิธีการดังนี้

1. การสังเกต ครูเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยมีเครื่องมือ การสังเกต เช่น สมุดบันทึก ตารางเช็คพฤติกรรม บันทึกประจำวัน
2. การสัมภาษณ์โดยการสังเกต การสนทนา ถาม - ตอบ ของนักเรียนครูเป็นผู้สัมภาษณ์แล้วจดบันทึก
3. การทดสอบสมรรถภาพโดยใช้เกณฑ์ตามแบบสมุดบันทึกพัฒนาการนักเรียนยึดเกณฑ์ดี ปานกลาง ควรเสริม

เกณฑ์การตัดสิน

1. หลังการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน บันทึกระดับคุณภาพ ในช่องว่างของพฤติกรรมซึ่งแยกเป็น 3 ระดับคือ

- 3 หมายถึง ดี พัฒนาการในเรื่องนั้นๆเกินปกติอย่างเห็นได้ชัด
- 2 หมายถึง ปานกลาง พัฒนาการมีในเรื่องนั้นๆเท่าเกณฑ์ปกติ
- 1 หมายถึง ควรส่งเสริม พัฒนาการมีในเรื่องนั้นๆต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

2. เมื่อประเมินพัฒนาการของเด็กรายบุคคลด้านต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว เขียนระดับคุณภาพลงในช่องของแต่ละภาคเรียนที่ทำการสังเกตในสมุดรายงานประจำตัวและสมุดบันทึกพัฒนาการเด็กโดยละเอียด

3. ครูสรุปผลการพัฒนาการของแต่ละภาคเรียนตามรายการที่กำหนดแล้วบันทึกลงในสมุดรายงานประจำตัวเด็กและสมุดบันทึกพัฒนาการเด็กก่อนส่งให้ผู้บริหารลงชื่อรับทราบทุกภาคเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.1 งานวิจัยในประเทศ

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 80) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ กับแบบครูชี้แนะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน

พัชรีภรณ์ จ้อยจุมพจน์ (2533 : 63 – 64) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยการใช้คำถามขยายความคิดแบบครูมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็กอายุ 5 – 6 ปี โรงเรียนวัดนาคปรก กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน ผลการศึกษาพบว่าความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยการใช้คำถามขยายความคิดแบบครูมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพหลังการทดลองความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยการใช้คำถามขยายความคิดแบบครูมีส่วนร่วม สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้คำถามแบบครูไม่มีส่วนร่วม

นิรันดร์ กรองสะอาด (2535 : 62 – 72) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยศึกษานักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 ของโรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อน

การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.53 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 37.93

วารุณี นวลจันทร์ (2539 : 78 – 87) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสว่าง อำเภอภูพาน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.20 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 26.20 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.13 หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.46

กนิษฐา ชูจันทร์ (2541 : 52 –54) ได้ศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลหน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 27 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 25.25 หลังการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กิจกรรมทักษะดนตรี ผลปรากฏ 37.14

จงลักษณ์ ข่างปลื้ม (2541 : 136) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวาดภาพของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย และหญิง อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 42 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 และครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6 ด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความสามารถในการวาดภาพจากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

โคลแอต ชอร์ และเชอร์วูด (Claiatt, Shaw & Sherwood, 1980 : 1061 – 1064) ได้ศึกษาถึงผลการใช้คำถามอเนกนัยกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยอนุบาลโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 37 คน เป็นชาย 18 คน เป็นหญิง 19 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ จากครูที่ได้รับการอบรมถึงการถามเพื่อการพัฒนาการคิดอเนกนัยมาแล้วเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอน จากครูที่สอนตามปกติทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองได้รับการทดสอบก่อนและทดสอบภายหลังในด้านความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ ที่เป็นคำพูดและเป็นรูปภาพ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองที่ครูได้รับการฝึกอบรมให้ถามคำถามให้เด็กสามารถเกิดการคิดอเนกนัยมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญจากการวัดโดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นคำพูดส่วนการวัดความคิดสร้างสรรค์โดยแบบที่เป็นรูปภาพพบว่าไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กอนุบาลที่ได้รับการฝึกให้คิดอเนกนัยจะสามารถเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

จากเอกสารงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหรือเด็กอนุบาลให้สูงขึ้นนั้น ทำได้โดย การใช้คำถาม การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ การเล่นตามมุมอย่างอิสระ และการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะกับกิจกรรมในวงกลม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และบทบาทของครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึที่ดีต่อตนเอง ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

2.1 งานวิจัยในประเทศ

จิตทวารรณ เตือนฉาย (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียนที่ส่งผลต่อความสามารถด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน มีความสามารถด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ

ชนกพร ธีรกุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการทักษะวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจักเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และตัดแปลงปรับปรุงสื่อ นั้น มีผลต่อความสามารถด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ

พนิดา ซาดยาภา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาส ให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดอย่างอิสระที่มีการสนทนาซักถามและเล่าเรื่องจากสิ่งที่พบเห็นแล้วนำมาสร้างเป็นผลงานศิลปะ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ฟิลลิปส์ (Phillips, 1994) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้สอนการศึกษาระดับปฐมวัยในด้านกระบวนการความงามทางศิลปะและศิลปศึกษา โดยวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ามีความเห็นพ้องกันในทรศนะเกี่ยวกับการเรียนศิลปะ โดยวิธีทำการทดลองลงมือกระทำโดยตรงกับสื่อที่หลากหลาย และเน้นการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระและมีความคิดเห็นแตกต่างกันในทรศนะเกี่ยวกับศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ศิลปะจะมีการสอนที่เข้มงวดมากเกี่ยวกับความรู้ ความคิดรวบยอด คำศัพท์ สื่อทางศิลปะโดยตรงที่ใช้ในการสอนศิลปะก็ยังคงเป็นที่ต้องการ

ฮัทท์ (Hutt, 1981 : 181) ได้ทำการวิจัยกับเด็กอายุ 3 – 5 ปี ที่มีโอกาสเล่นกับของเล่นที่ต้องใช้ความคิดประดิษฐ์และรู้จักสำรวจ จากนั้นอีก 44 ปี เมื่อทำการทดลองบุคลิกภาพและความสร้างสรรค์ปรากฏว่า เด็กที่เคยเล่นกับของเล่นที่ต้องใช้ความคิดทำคะแนนได้สูงกว่าเด็กที่ไม่เคยเล่น

เคลลี (Kelly, 1986 : 32) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกตามแผนการเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นเวลา 10 สัปดาห์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า จากแบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์ด้วยรูปภาพของทอแรนซ์ (Torrance Figural Test of Creative Thinking) ที่ใช้วัดก่อนฝึกและหลังฝึก เด็กที่เข้าร่วมแผนการฝึกเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผน มีค่าเฉลี่ยของความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระบบ .05 แต่ค่าเฉลี่ยของความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่นไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านต่าง ๆ คือ กระตุ้นส่งเสริม การค้นคว้า สำรวจ ตรวจสอบธรรมชาติต่าง ๆ สร้างเสริมประสบการณ์ คิววิเคราะห์ และสอบสวนทางวัสดุอุปกรณ์มีประสบการณ์ด้านรู้สึกสัมผัสที่เน้นถึงการใช้ประสาทสัมผัสที่เด็กพึงมีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จึงเป็นการแสดงออกของพื้นฐานทางศิลปะที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงเกิดความรู้และเข้าใจ เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้เต็มที่

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส

3.1 งานวิจัยในประเทศ

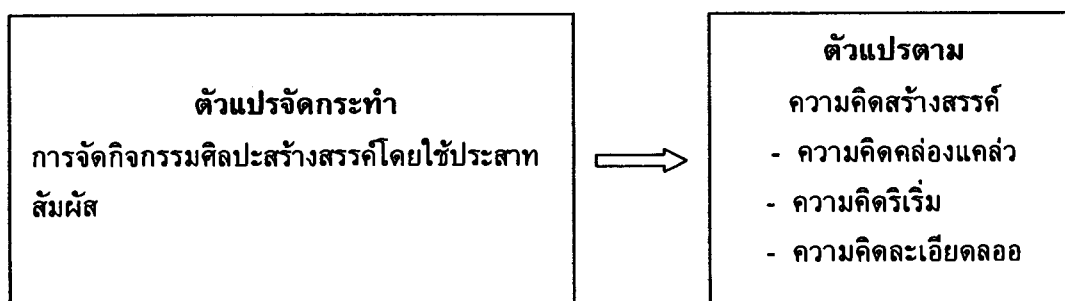
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทั้งห้าที่มีบทบาทต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กดังนี้

มณฑา ไร่ทิม (2544 : 59 - 60) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสี โดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของ เบอร์ไนซ์ แมคคาร์ธี 4 แมท กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน โรงเรียนวัดสระบัว สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของเบอร์ไนซ์ แมคคาร์ธี 4 แมท แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีจากวัสดุสัมผัส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546 : 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพและการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จากการทดลองพบว่า การใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า ในการวาดภาพ และการปั้น ซึ่งสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ไม่แตกต่างกันมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นใกล้เคียงกัน

จากงานวิจัยดังกล่าว การใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า ในการจัดกิจกรรมการสอน หรือการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมการปั้น หรือกิจกรรมทักษะดนตรี พบว่าการฝึกประสาทสัมผัสโดยใช้ศิลปะสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสามารถสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ ให้เกิดขึ้นแก่เด็กได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 2,871 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส
2. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ประสาทสัมผัสผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษา หลักการ จุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ หลักการจัดประสบการณ์ การจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลศึกษาชั้นปีที่ 2 และหลักสูตรสถานศึกษาของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส ชั้นอนุบาล
ศึกษาปีที่ 2 ของหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก เขต 3

1.3 ศึกษากิจกรรม และขอข่ายเนื้อหาในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นเนื้อหาหนึ่งที่ต้องจัดให้กับนักเรียน ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1.4 ศึกษาเอกสาร ตำรา และทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะและศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปะศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

1.5 วิเคราะห์หลักสูตรระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 3 เรื่อง ธรรมชาติรอบตัวเรา จำนวน 2 มาตรฐาน ที่เน้นเฉพาะด้านศิลปะ ดังแสดงในตาราง

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้แบบบูรณาการ สาระที่ 3

เรื่อง “ธรรมชาติรอบตัวเรา” ที่เน้นเฉพาะด้านศิลปะ

พัฒนาการ/ มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	สภาพที่ พึงประสงค์	สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์
ด้านอารมณ์จิตใจ มาตรฐานที่ 5 ชื่นชมและแสดง ออกทางศิลปะ	ตัวบ่งชี้ที่ 1 สนใจและมี ความสุขกับ งานศิลปะ	- สนใจและมี ความสุขขณะ ทำงานศิลปะ	- งานศิลปะด้าน การวาดต่อเติม ภาพ การปั้น การประดิษฐ์ เศษวัสดุ	- ชื่นชมและ สร้างสรรค์สิ่ง สวยงาม - แสดงออกอย่าง สนุกสนานและ สร้างสรรค์กับงาน ศิลปะตาม จินตนาการ
	ตัวบ่งชี้ที่ 2 แสดงออก ทางด้านศิลปะ ตามจินตนาการ	- สร้างสรรค์ ผลงานด้านศิลปะ โดยใช้ประสาท สัมผัส	-การแสดงออก ทางด้านศิลปะ ตามจินตนาการ -กิจกรรม สร้างสรรค์ทาง ศิลปะ -กิจกรรม สร้างสรรค์	- การชื่นชมและ สร้างสรรค์สิ่ง สวยงาม - การวางแผน ตัดสินใจและเลือก ลงมือปฏิบัติ -การเขียนภาพ และการเล่นสี
ด้านสติปัญญา มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและ ความคิดสร้างสรรค์	ตัวบ่งชี้ ทำงานศิลปะ ตามความคิด ของตนเอง	- สร้างผลงานตาม ความคิดของ ตนเองโดยมี รายละเอียด เพิ่มขึ้นและ แปลกใหม่		

1.6 วิเคราะห์โครงสร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จำนวน 24 แผนดังแสดงในตาราง

ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์โครงสร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 สาระ ธรรมชาติรอบตัว

แผนที่ เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาท สัมผัส	ความคิด สร้างสรรค์
1. ดอกไม้ แสนสวย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองและ บันทึกเป็นภาพได้ 2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้เด็กเรียนรู้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การปั้นแป้งโดจาก การชมดอกไม้</p>	30	ตา กาย	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ
2. ดอกไม้ แสนสวย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถใช้ประสาทสัมผัสทางด้านจุกโดยการดม และวาดภาพได้ 2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้เด็กเรียนรู้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การวาดภาพ ระบายสีเทียนจาก การดมกลิ่นดอกไม้</p>	30	จุก กาย ตา	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ
3. ดอกไม้ แสนสวย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองดู และบันทึกเป็นภาพได้ 2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้เด็กเรียนรู้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การปั้นดินน้ำมัน จากการชมสวน ดอกไม้</p>	30	ตา กาย	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คลังแคล้ว - ความคิด ละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนที่ เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาทสัมผัส	ความคิด สร้างสรรค์
4. ผลไม้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้อวัยวะทางกาย จับ สุนัข คล่า และ ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ได้ 	<p>การประดิษฐ์สุนัข วัสดุจากการสัมผัส ผลไม้</p>	30	กาย	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด - คล่องแคล่ว - ความคิด - ละเอียดลอ
5. ผลไม้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางด้านจมูกโดยการดม บินเป็นภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ได้ 	<p>การปั้นดินน้ำมัน จากการดมกลิ่น ผลไม้</p>	30	จมูก	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด - คล่องแคล่ว - ความคิด - ละเอียดลอ
6. ผลไม้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางปากโดยการชิมรส บินเป็นภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ได้ 	<p>การปั้นแป้งโดจาก การชิมรสผลไม้</p>	30	ปาก จมูก	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด - คล่องแคล่ว - ความคิด - ละเอียดลอ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนก เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาท สัมผัส	ความคิด สร้างสรรค์
7. พิชผัก สวนครัว	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางหูโดยการฟังเพลง วาดภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	การวาดภาพระบายสี เทียนจากการฟัง เพลงผักต้นกระบี่	30	หู	- ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
8. พิชผัก สวนครัว	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการชมสวน เกษตรและวาดภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	การวาดภาพระบาย สีเทียนจากการชม สวนเกษตร	30	ตา	- ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
9. พิชผัก สวนครัว	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองดู และนับเป็นรูปได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	การนับดินน้ำมันจาก การดูอาหาร	30	ตา	- ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนที่ เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาทมัสผัส	ความคิด สร้างสรรค์
10. อาหารดี มีประโยชน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางปากโดยชิมรสพิมพ์เป็นภาพได้ 2. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 	वादภพพระบายสี เทียนจากการชิมรส อาหาร	30	ปาก จมูก	- ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
11. อาหารดี มีประโยชน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางปากโดยชิมรสและวาดภาพพระบายสีได้ 2. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 	การวาดภาพพระบาย สีเทียนจากการชิม รสมะนาว	30	ปาก จมูก	- ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
12. อาหารดี มีประโยชน์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางจมูกโดยการดมและประดิษฐ์เป็นภาพได้ 2. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้เด็กเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 	การประดิษฐ์เศษ วัสดุจากการดมกลิ่น	30	จมูก	- ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนที่ เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาท สัมผัส	ความคิด สร้างสรรค์
13. สัตว์เลี้ยง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองดู และประดิษฐ์สัตว์เป็นภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การประดิษฐ์สัตว์สุด จากการดูนิทาน</p> <p>การดูแบบจำลอง</p>	30	ตา หู	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
14. สัตว์เลี้ยง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางหูโดยการฟังเสียง ประดิษฐ์เป็นภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การประดิษฐ์สัตว์สุด จากการฟังเสียงร้อง ของสัตว์เลี้ยง</p>	30	หู	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
15. สัตว์เลี้ยง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองดู และปั้นเป็นภาพได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การปั้นแป้งโตจาก การดูสัตว์เลี้ยงบริเวณทุ่งนา</p>	30	ตา	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนก เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาท สัมผัส	ความคิด สร้างสรรค์
16. หน้า	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางกายโดยการสัมผัส และวาดภาพบรรยายได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การวาดภาพบรรยาย จากการสัมผัสน้ำ</p>	30	กาย	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด - คล่องแคล่ว - ความคิด - ละเอียดลออ
17. หน้า	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางกายโดยการสัมผัส และวาดภาพบรรยายได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การวาดภาพบรรยาย เขียนจากการสัมผัส น้ำเย็น</p>	30	กาย	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด - คล่องแคล่ว - ความคิด - ละเอียดลออ
18. หน้า	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางกายโดยการสัมผัส และปั้นได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ 	<p>การปั้นดินน้ำมันจาก การสัมผัสน้ำอุ่น</p>	30	กาย	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด - คล่องแคล่ว - ความคิด - ละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนก เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาทมัลล์	ความคิด สร้างสรรค์
19. ดิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางกายโดยการสัมผัสและบันทึกได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้ 	<p>การบันทึกดินเหนียว</p>	30	กาย ดา	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม
20. หิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางกายโดยการสัมผัสและบันทึกได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้ 	<p>การบันทึกกระดาษ เปียกจากการสัมผัส หิน อีฐ</p>	30	กาย ดา	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ - ความคิดริเริ่ม - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ
21. ททราย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางกายโดยการสัมผัสและวาดภาพระบายสีได้ 2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้ 3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้ 4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้ 	<p>การวาดภาพระบาย สีเทียนจากการ สัมผัสทราย</p>	30	กาย ดา	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิด คล่องแคล่ว - ความคิด ละเอียดลออ

ตาราง 2 (ต่อ)

แผนที่ เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (นาที)	ประสาท สัมผัส	ความคิด สร้างสรรค์
22.ปรากฏการณ์ ธรรมชาติ	<p>1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางหูโดยการฟังเพลงและวาดภาพได้</p> <p>2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้</p> <p>3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้</p> <p>4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้</p>	<p>การวาดภาพระบายสี สืบทอดจากภาพฟังเพลงฝนตกกบเต้น</p>	30	หู	<p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p> <p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p> <p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p>
23.ปรากฏการณ์ ธรรมชาติ	<p>1. เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางหูโดยการฟังเสียงและพิมพ์ภาพได้</p> <p>2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้</p> <p>3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้</p> <p>4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้</p>	<p>การวาดภาพระบายสี สืบทอดจากภาพฟังเสียงลมพัด</p>	30	หู	<p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p> <p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p>
24.ปรากฏการณ์ ธรรมชาติ	<p>1. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองดูและวาดภาพระบายสีเทียนได้</p> <p>2. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกตามความคิดจินตนาการได้</p> <p>3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของตนเองที่ทำได้สำเร็จได้</p> <p>4. เพื่อให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้</p>	<p>การวาดภาพระบายสี สืบทอดจากภาพชมวีดีทัศน์สภาพดินฟ้าอากาศ</p>	30	ตา หู	<p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p> <p>- ความคิดริเริ่ม</p> <p>- ความคิด</p> <p>คล่องแคล่ว</p> <p>- ความคิด</p> <p>ละเอียดลออ</p>

1.7 สร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส จำนวน 24 แผน แผนละ 30 นาที แต่ละแผนมีองค์ประกอบดังนี้

สาระสำคัญ แสดงถึงความคิดและเป้าหมายของกิจกรรมในแผน

จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละครั้ง

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระที่ควรรู้ และประสบการณ์สำคัญ

กิจกรรมการเรียนรู้ มี 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นนำ ครูสร้างความสนใจของเด็กโดยให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสรับรู้จากสื่อ

ที่เตรียมมา

ขั้นสอน ครูสนทนาซักถามให้นักเรียนเกิดความคิด ความมั่นใจ รวมถึงกระตุ้นให้เด็กใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ได้แปลกใหม่ หลากหลาย สวยงาม และรวดเร็ว ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนทั้งในลักษณะเป็นงานส่วนบุคคล และงานกลุ่มเพื่อฝึกการคิดร่วมกัน

ขั้นสรุป ให้นักเรียนตั้งชื่อผลงานและนำเสนอผลงานที่ปฏิบัติ ครูชมเชยให้กำลังใจ

สื่อการเรียนรู้

การวัดและประเมินพัฒนาการ ประกอบด้วย สิ่งที่ต้องประเมิน เครื่องมือ การประเมิน และเกณฑ์การประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในการทดลองครั้งนี้เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสี 11 แผน การปั้น 9 แผน การประดิษฐ์เศษวัสดุ 4 แผน

1.8 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่สร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของแผน

1.9 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละแผนในด้านสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ความถูกต้องของ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดประเมินพัฒนาการ และแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เยี่ยมลักษณ์ อุดการ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุณี บุญพิทักษ์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

3. นางณัฐวรรณ แสงศักดิ์ ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 3

1.10 นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยซึ่งแทบทุกข้อ 3.66 - 5.00 ยกเว้นเรื่องการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่มีค่าเฉลี่ย 3.33 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.11 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ทั้ง 24 แผนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดวังวน ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และความเป็นไปได้ ของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นำผลการทดลองใช้ (Try Out) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาปรับปรุงให้เป็นแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.12 นำผลการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ จากเอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

2.3 ศึกษาแนวคิด ความหมายความคิดสร้างสรรค์ ความสำคัญ ความคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมการส่งเสริม และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การวัดความคิดสร้างสรรค์ การประเมินความคิดสร้างสรรค์

2.4 สร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นแบบวัดที่เน้นการลงมือปฏิบัติ จำนวน 3 กิจกรรม

ลักษณะของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 กิจกรรมใช้เวลาทดสอบกิจกรรมละ 30 นาที โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมชุดที่ 1 การวาดต่อเติมภาพจากภาพที่กำหนดให้ตามจินตนาการให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ สวยงาม และระบายสีให้สวยงาม แล้วตั้งชื่อภาพ

กิจกรรมชุดที่ 2 การปั้นแป้งโด เป็นสวนหย่อมตามจินตนาการ แล้วตั้งชื่อภาพ

กิจกรรมชุดที่ 3 การประดิษฐ์เศษวัสดุโดยให้นักเรียนประดิษฐ์เศษวัสดุที่ครูจัดเตรียมมาให้ เป็นของเล่นที่นักเรียนชอบหรือต้องการ แล้วตั้งชื่อภาพ

เกณฑ์การประเมินแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 กิจกรรม มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ความคิดคล่องแคล่ว 6 คะแนน

ความคิดริเริ่ม 6 คะแนน

ความคิดละเอียดลออ 9 คะแนน

1. ความคิดคล่องแคล่ว 6 คะแนน ในเรื่องของเวลา และปริมาณ
ด้านเวลา

ทำเสร็จในช่วงเวลา 20 - 25 นาที ได้ 3 คะแนน

ทำเสร็จในช่วงเวลา 26 - 30 นาที ได้ 2 คะแนน

ทำงานไม่เสร็จเมื่อหมดเวลา ได้ 1 คะแนน

ด้านปริมาณ

ชิ้นงานได้มากกว่า 3 ชนิด จำนวน 5 ชิ้นขึ้นไป ได้ 3 คะแนน

ชิ้นงานได้ 2 ชนิด จำนวน 3-4 ชิ้น ได้ 2 คะแนน

ชิ้นงานได้ 1 ชนิด จำนวน 1-2 ชิ้น ได้ 1 คะแนน

2. ความคิดริเริ่ม 6 คะแนน

ด้านความแปลกใหม่

ภาพหรือชิ้นงานมีความแปลกใหม่ไม่ซ้ำใครเลย ได้ 3 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานซ้ำกับเพื่อนไม่เกิน 5 คน ได้ 2 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานซ้ำกับเพื่อนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ได้ 1 คะแนน

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

ภาพหรือชิ้นงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ได้ 3 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองได้ ได้ 2 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ได้ 1 คะแนน

3. ความคิดละเอียดลออ 9 คะแนน

ด้านความสมบูรณ์

ภาพหรือชิ้นงานมีความสมบูรณ์ในองค์ประกอบหรือมีรายละเอียดดีมาก

ได้ 3 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานมีความสมบูรณ์ มีรายละเอียดบ้าง

ได้ 2 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานไม่สมบูรณ์

ได้ 1 คะแนน

ด้านความสวยงาม

ภาพหรือชิ้นงานเลือกใช้สีได้เหมาะสม ผลงานมีความประณีต

ได้ 3 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานเลือกใช้สีได้เหมาะสม ผลงานไม่เรียบร้อย

ได้ 2 คะแนน

ภาพหรือชิ้นงานเลือกใช้สีไม่เหมาะสมงานไม่เรียบร้อย

ได้ 1 คะแนน

ด้านการตั้งชื่อและอธิบาย

สามารถตั้งชื่อภาพหรือชิ้นงานพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้เหมาะสม

ได้ 3 คะแนน

สามารถตั้งชื่อภาพหรือชิ้นงานพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดได้บ้าง

ได้ 2 คะแนน

สามารถตั้งชื่อภาพหรือชิ้นงานได้แต่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดได้

ได้ 1 คะแนน

2.5 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

2.6 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ในชุดกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละชุด เพื่อความเหมาะสมของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์และเกณฑ์การให้คะแนน โดยใช้แบบประเมินที่มีค่า 3 ระดับคือ +1, 0, -1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุขแก้ว คำสอน อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สาขาการวัดผลประเมินผล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

2. ดร. ชนม์ชกรณ วรรณทร์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สาขาการวัดผลประเมินผล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จันท์เพ็ญ กาญจนรัตน์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

2.7 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าความตรงของเนื้อหา (IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์กำหนดทุกข้อ

2.8 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดวังวน ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแบบวัดและความเป็นไปได้ของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์นำผลการทดลองใช้ (Try Out) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์มาปรับปรุงให้เป็นแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.9 จัดพิมพ์เป็นแบบวัดวัดความคิดสร้างสรรค์ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 3 ฉบับคือ การวาดต่อเติมภาพ การปั้น การประดิษฐ์เศษวัสดุ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสทดลองแบบกลุ่มเดียวเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ (One- Group Pretest – Posttest Design) ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

E แทน กลุ่มตัวอย่าง

X แทน การใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยแบ่งระยะการทดลองดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทดสอบกิจกรรมก่อนการทดลอง

ระยะที่ 2 ระยะทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสจำนวน 24 ครั้งเป็นเวลา 8 สัปดาห์ 3 วันๆ ละ 30 นาที

ตาราง 3 แสดงวัน และเวลาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	รายการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	ประสาทสัมผัสที่ใช้
1	1	22 มกราคม 2550	กิจกรรมการปั้นดอกไม้โดยใช้แป้งโดจากการชมดอกไม้	ตา กาย
	2	24 มกราคม 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการดมกลิ่นดอกไม้	จมูก กาย ตา
	3	26 มกราคม 2550	กิจกรรมการปั้นน้ำมันจากการชมสวนดอกไม้	ตา กาย
2	4	29 มกราคม 2550	กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุจากการสัมผัสผลไม้	กาย
	5	31 มกราคม 2550	กิจกรรมการปั้นดินน้ำมันจากการดมกลิ่นผลไม้	จมูก
	6	2 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการการปั้นแป้งโดจากการชิมรสผลไม้	ลิ้น จมูก
3	7	5 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการการวาดภาพระบายสีจากการชมสวนเกษตร	ตา กาย
	8	7 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการการปั้นดินน้ำมันจากการดูอาหาร	ตา
	9	9 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการฟังเพลงผักเต็นระบำ	หู
4	10	12 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการดม ชิมรสอาหาร	ลิ้น จมูก
	11	14 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการการวาดภาพระบายสีจากการชิมรสมะนาว	ลิ้น จมูก
	12	16 กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุจากการดมกลิ่นน้ำปลา	จมูก

ตาราง 3 (ต่อ)

สัปดาห์	ครั้งที่	วัน เดือน ปี	รายการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	ประสาทสัมผัสที่ใช้
5	13	19กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการการบินแบ่งโดจากการดูสัตว์เลี้ยงบริเวณทุ่งนา	ตา
	14	21กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุจากการดูนิทานการ์ตูนเปิดจอมยุ่ง	ตา หู
	15	23กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุจากการฟังเสียงร้องของสัตว์เลี้ยง	หู
6	16	26กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการสัมผัสน้ำเย็น	กาย
	17	28กุมภาพันธ์ 2550	กิจกรรมการบินดินน้ำมันจากการสัมผัสน้ำอุ่น	กาย
	18	2 มีนาคม 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการสัมผัสน้ำ	กาย
7	19	5 มีนาคม 2550	กิจกรรมการบินดินเหนียว	กาย
	20	7 มีนาคม 2550	กิจกรรมการบินกระดาษเปียกจากการสัมผัสหิน อิฐ	กาย
	21	9 มีนาคม 2550	การวาดภาพระบายสีจากการสัมผัสทราย	กาย
8	22	12 มี.ค. 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการชม ทัศนียภาพดินฟ้าอากาศ	ตา หู
	23	14 มี.ค. 2550	กิจกรรมการวาดภาพจากการฟังเสียงลมพัด	หู
	24	16 มี.ค. 2550	กิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากการฟังเพลงฝนตกกบเดิน	หู

ระยะที่ 3 ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบวัดชุดเดียวกันกับที่ให้นักเรียนทำก่อนการทดลอง และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้
นำคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80-100 หมายถึง มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ยร้อยละ 70-79 หมายถึง มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ยร้อยละ 60-69 หมายถึง มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยร้อยละ 50-59 หมายถึง มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 หมายถึง มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ

2. ตรวจสอบให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นำมาทดสอบ ค่าที่ ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t- test ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตาราง 4 แสดงผลการศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภายหลังการได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

กิจกรรม	น	คะแนน เต็ม	\bar{X}	S.D	ค่าเฉลี่ย ร้อยละ	ระดับความคิด สร้างสรรค์
ชุดที่ 1 การวาดต่อเติมภาพ	25	21	16.96	1.09	80.47	ดีมาก
ชุดที่ 2 การปั้น	25	21	17.28	1.17	82.28	ดีมาก
ชุดที่ 3 การประดิษฐ์ เศษวัสดุ	25	21	16.80	1.22	80.00	ดีมาก
รวม	25	63	17.01	.81	81.00	ดีมาก

*p< .05

จากตาราง 4 พบว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์โดยรวมร้อยละ 81.00 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมทั้งกิจกรรมการวาดต่อเติมภาพ การปั้น และการประดิษฐ์เศษวัสดุ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.47, 82.28 และ 80.00 ซึ่งอยู่ในระดับดีมากทั้ง 3 กิจกรรม

ตาราง 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

กิจกรรม	n	การทดสอบ	คะแนน เดิม	\bar{X}	S.D	t	df	sig
ชุดที่ 1 การวาด ต่อเติมภาพ	25	ก่อนเรียน	21	11.00	1.22	18.69*	24	.00
	25	หลังเรียน	21	16.96	1.09			
ชุดที่ 2 การปั้น	25	ก่อนเรียน	21	11.48	1.15	25.93*	24	.00
	25	หลังเรียน	21	17.28	1.17			
ชุดที่ 3 การประดิษฐ์ เศษวัสดุ	25	ก่อนเรียน	21	11.16	1.21	28.34*	24	.00
	25	หลังเรียน	21	16.80	1.22			
รวม	25	ก่อนเรียน	63	11.21	.79	35.76*	24	.00
	25	หลังเรียน		17.01	.81			

*p< .05

จากตาราง 5 พบว่า ภายหลังจากจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและเป็นรายกิจกรรมทุกกิจกรรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่าความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 25 คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนโดยแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส จำนวน 24 แผน และทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับการสอบก่อนเรียน แล้วนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test แบบ Pair Sample

สรุป

1. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์ หลังการได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมากทั้งโดยรวมและรายกิจกรรม
2. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์หลังการได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์ หลังการได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสอยู่ในระดับดีมากทั้งโดยรวมและรายกิจกรรม

ทั้งนี้เพราะการฝึกประสาทสัมผัสในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เน้นการพัฒนาประสาทสัมผัส กระตุ้นให้นักเรียนคิดและจัดกระทำหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมรวมทั้งสัมผัสและต้องให้เห็นสิ่งต่าง ๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ประสาทสัมผัสซึ่งช่วยทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ รอบตัว ทำ

ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรงด้วยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย นักเรียน ได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ในแต่ละกิจกรรมจะเน้นให้นักเรียน ได้คิดและจินตนาการฝึกความคิด คล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ ฝึกการแสดงออกทางความคิด ฝึกความกล้า คิด กล้าพูดถึงสิ่งที่นักเรียนรับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสและนักเรียนได้แสดงออกถึงความคิด และจินตนาการโดยการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจความสามารถ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็ก เป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมสร้างสรรค์จึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ มือ ตา และการผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ที่อาจมีเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความคิด อิสระ ความคิดจินตนาการ ฝึกการรู้จักทำงานด้วยตนเอง และฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งทางแนวคิดและการกระทำซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะและนำไปสู่การเรียนรู้ เขียนอ่านอย่างสร้างสรรค์ต่อไปจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ ส่งเสริมความคิดอิสระ ส่งเสริม ความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ ความคิด ยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัว ส่งเสริมความคิดจินตนาการ ส่งเสริมการรู้จักทำงานด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เด็กสร้างผลงานชิ้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 13 - 14) ได้กล่าวถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้คือ การวาดภาพระบายสี การเล่นสีน้ำ การพิมพ์ภาพการปั้น การพับ ฉีก ตัดปะ การประดิษฐ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ทาง ศิลปะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถและสอดคล้องกับหลักพัฒนาการ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้เด็กได้คิดจินตนาการผลการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงลักษณ์ช่างปลื้ม (2541 : 136) ที่ได้วิจัยศึกษาเรื่อง ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวาดภาพของ นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรม การวาดภาพประกอบการฟังนิทาน ผลการวิจัย พบว่า หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทานนักเรียนชั้นอนุบาล ศึกษาปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบ หลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วารุณี นวลจันทร์ (2539 : 78 – 87) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงาน ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์หลังการได้รับการจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ประสาทสัมผัส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้เพราะการฝึกประสาทสัมผัสในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆโดยผ่านประสาทสัมผัสหรืออวัยวะต่างๆในการรับรู้ความรู้สึก ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรงด้วยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ในแต่ละกิจกรรมจะเน้นให้นักเรียนได้คิดและจินตนาการถึงสิ่งที่นักเรียนรับรู้ โดยผ่านประสาทสัมผัส และนักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดและจินตนาการในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระดังที่ ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2537 : 46) กล่าวว่า ประสาทสัมผัสเปรียบเสมือนประตูที่รับเอาสิ่งต่างๆไปสู่กระบวนการรับรู้ การเรียนรู้ การจำ การคิด และการตัดสินใจ ซึ่งอวัยวะรับสัมผัสแต่ละลักษณะมีความรู้สึกดังนี้คือ การเห็น การได้ยิน การรับรู้ การได้กลิ่น การรู้สึกที่ผิวหนัง ขณะเดียวกันเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้าน การเรียนรู้ความศิริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กจะแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้า และทดลอง รู้จักใช้เหตุผล และรู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตน

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัย มณฑา ไร่ทิม (2544 : 59 - 60) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของเบอร์ไนซ์ แมคคาร์ธี 4 แมท กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน โรงเรียนวัดสระบัว สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรม ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของเบอร์ไนซ์ แมคคาร์ธี 4 แมท แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีจากวัสดุสัมผัส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546 : 59 - 61) ได้ศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่าการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการปั้นสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ไม่แตกต่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นใกล้เคียงกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการสังเกตของผู้วิจัยในขณะที่ทดลองพบว่า นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกประสาทสัมผัสในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาก นักเรียน มีความตั้งใจและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำตามความคิด และจินตนาการที่เกิดจากการใช้ประสาทสัมผัสได้เป็นอย่างดี และประสบการณ์ทางด้านความรู้สึกสัมผัสเป็นประสบการณ์ที่เน้นถึงการรับรู้หรือความรู้สึกสัมผัสที่เด็กมีต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งประสาทสัมผัสที่ดีย่อมช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างมีความหมายยิ่งขึ้นทั้งในด้าน รูป รส กลิ่น เสียงการสัมผัสวัตถุ ความรู้สึกจากการเห็น การได้แยกแยะ การ ได้รับรู้กลิ่นของสิ่งนั้นกระบวนการเช่นนี้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้

สภาพแวดล้อม ของเด็กปฐมวัยทั้งสิ้น และย่อมมีผลโดยตรงต่อการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กด้วย ซึ่งอาจใช้คำถามช่วยในการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดของทางด้านประสาทสัมผัส เช่น ผิวของมะนาวต่างกับผิวของก้อนหินอย่างไร เมื่อฝนตกหนูรู้สึกอย่างไร เสียงลมผ่านต้นไม้ได้อย่างไร เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงแสดงว่าการฝึกประสาทสัมผัสในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ได้ระดับดีมาก และมีความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยการฝึกประสาทสัมผัสในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนในระดับช่วงชั้นต่าง ๆ ให้มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น
2. ในการนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ไปใช้ ครูควรขยายเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมให้มากขึ้น จะมีนักเรียนบางกลุ่มที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมให้เสร็จตามเวลาที่กำหนดเป็นบางกิจกรรมเพราะนักเรียนอายุยังน้อย ดังนั้นถ้าจะนำกิจกรรมนี้ไปใช้ควรเพิ่มเวลาให้มากขึ้น

การวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมประเภทอื่นบ้างเช่น กิจกรรมทางภาษา กิจกรรมความคิดคำนึง กิจกรรมทางดนตรี และการเคลื่อนไหว เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อตัวแปรด้านอื่นๆ เช่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
3. ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนในชั้นอื่นๆบ้าง เช่น นักเรียนในระดับประถมศึกษา นักเรียนที่มีความบกพร่อง ทางสติปัญญา เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนิษฐา ชูจันทร์. (2541). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาแบบธรรมชาติโดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรม, กรมวิชาการ. (2534). ความคิดสร้างสรรค์ : หลักการ ทฤษฎี การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล. กรุงเทพมหานคร
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2539). สอนให้เป็นอัจฉริยะตามแนวฮีไอแมนนิส. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- โกวิท ประวาลพฤกษ์ และคณะ. (2541). ประสาทสัมผัส. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- จงใจ ขจรศิลป์. (2532). การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จงลักษณ์ ช่างปลื้ม. (2541). ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถการวาดภาพจากกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทานของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิตทวารวรรณ เดือนฉาย. (2541). ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2532). จิตวิทยาเบื้องต้น. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จัญญ โคมุทร์ตานนท์. (2539). ศิลปะคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : ดันอ้อ.
- ชนกพร วีระกุล. (2541). ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. (2533). กิจกรรมศิลปะเด็กอนุบาล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อักษรสัมพันธ์.

- ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546). การเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัส
ทั้งห้า ในการวาดภาพกับการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นอนุบาลศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนวัดสระบัว เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ธัญญา บุญเวส และคณะ (2534). จิตวิทยาเบื้องต้น. ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นිරัตน์ กรองสะอาด. (2535). การศึกษาการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้น
เทคนิคในการสื่อความที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี
พินิตา ซาดยาภา. (2542). กระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดย
การสร้างเรื่องราวในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบ
ธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไพบุลย์ เทวรักษ์. (2537). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เพรสมีเดีย.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2531). มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ศาสนา.
- _____. (2533). สามมิติทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู.
- พัชรินทร์ จ้อยจุมพต. (2533). ผลการใช้คำถามขยายความคิดแบบครุมีส่วนร่วมและ
ไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เพียงจิตร โรจน์ศุภรัตน์. (2531). การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่าง
เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล. วิทยานิพนธ์นิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2532). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปะศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). แนวโน้มศิลปะศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและศิลปะวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขุทนาการพิมพ์.
- มานพ ถนอมศรี. (2538,กันยายน). "ความคิดสร้างสรรค์คือความคิดที่ได้รับการปรุงแต่ง," วารสารแม่และเด็ก. 18 (283) : 32 - 33
- มณฑา ไร่ทิม. (2544). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรม ที่ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของเบอร์ไนท์ แมคคาร์ธี 4 แม็ท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาศิลปะศึกษาศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2527). การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. ใน รวมบทความการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2542). กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). เอกสารประกอบการเรียนเรื่องกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (ม.ป.ป.). ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ใน สรุปการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก (Art Camp). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526 ก). การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ : ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2526ข). ศิลปะศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วัฒนา.
- _____. (2539). ศิลปะศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2542). อ่านความคิดทางทัศนศิลป์ของวิรุณ ตั้งเจริญ. กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2543). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก
ที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ กรณีศึกษา : โรงเรียนผไทยอุดมศึกษา.
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วารุณี นวลจันทร์. (2539). ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงาน
ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- วารากรณ์ รักวิจัย. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอน กร.531 กิจกรรมสร้างสรรค์
สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศิริลักษณ์ ศรีกมล. (2536). แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการสอนที่พัฒนาการเรียนรู้
ด้านศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยในปฐมวัยศึกษา : กิจกรรมสื่อการสอนเพื่อฝึก
ทักษะและพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สัตยา สายเชื้อ. (2540). กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร :
โอเดียนสโตร์.
- เสาวลักษณ์ อนุติชัย. (2542). การพัฒนาโปรแกรมศิลปะศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
ทางศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2532). สรุปรายงานสัมมนา
ทางวิชาการศิลปะในโลกของเด็กเพื่อการแสดงออกหรือเพื่อรางวัล.
กรุงเทพมหานคร
- _____. (2536). คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
ศรีเมืองการพิมพ์
- _____. (2542). คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ระดับก่อน
ประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรษา , นามแฝง. (2544). "กิจกรรมฝึกการใช้ประสาทสัมผัส," วารสารสานปฏิรูป.
4(38) : 32 - 33
- หรรษา นิลวิเชียร (2536). ปฐมวัยศึกษา : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร :
โอเดียนสโตร์
- อารี พันธุ์มณี. (2540). คิดอย่างสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : ดอกอ้อ แกรมมี.
- _____. (2544). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชนะการพิมพ์.
- อารี รังสินนท์. (2528). ความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา.

- _____ . (2532). **ความคิดสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา.
- อุบล ตูจินดา. (2532). **หลักและวิธีสอนศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อังคณา กิรติจริยโสภณ. (2549). **การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กิจกรรมฝึก
ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการปั้นสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1** วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- องค์การ อิมทรมพรรย (2526) **กิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ**.
นนทบุรี : สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Claitt, P. Shaw and Sherwood. (1980, April). "Effects of Training on the Divergent
Thinking Abilities of Kindergarten Children." **Chile development**. 55 : 3149.
- Good, Carter V. (1973). **Dictionary of education**. New York : McGraw-Hill.
- Guilford, (1967). **The Nature of Intelligence**. New York: McGraw-Hill.
- _____ . and Ralph, Hoepfer. (1971). **The Analysis of Intelligence**. New York:
McGraw-Hill.
- Hurlock, (1972). **Child Development**. 5 th ed. New York : McGraw-Hill.
- Jersild, Arther T. (1972). **Child Development**. 5 th ed. New York : McGraw-Hil.
- Englebright, Jill. (1999). Art in early childhood : Curriculum connection. (Online).
Available : <http://www.Weelitters.com/?name=site&catID=12761&parentID=12756>
- Lowenfeld, v. (1957) . **Creative and Mental Growth**. Newyork : The Macmillan
- Kindergarten, Perterson, (1958). **The Key to Child Growth**. New York : Exposition.
- Rice, (1970). **The Gifted In Development Total Talent Springfield**. Illinois: Charleb
& Thomas.
- Spelke, (1985). The Development of Infant Perception In **Handbook of Infant
Perception** p.223-273. New York: Academic.
- Torrance, (1962). **Guiding of Creative talent**. New Jersey: Prentice-Hall.
- _____ . (1965). **Rewarding Creative Behavior: Experiments in Classroom
Creative**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Torrance, (1965). **Rewarding Creative Behavior : Experiments in Classroom
Creativity**.
- Wallach, and Kogan, N. (1965). **Modes of Thinking in Tong Children : A Study of
the Creative-Intelligence Distinction**. New York : Holt, Rinehart & Winston.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

แผนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สาระ ธรรมชาติรอบตัว เรื่อง ดอกไม้แสนสวย เวลา 30 นาที
 สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการให้เด็กได้ถ่ายทอดออกมาทางผลงานทางศิลปะและสื่อความหมายเกี่ยวกับการปั้นแป้งโด จากการชมดอกไม้ ออกมาเป็นผลงานถ่ายทอดความคิดโดยผ่านการปั้นแป้งโด ร่วมกับเพื่อนๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายจากสิ่งที่รับรู้จากการดูได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถปั้นตามจินตนาการและมีความคิดสร้างสรรค์ได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองที่ทำได้สำเร็จได้
4. เพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรรู้

การปั้นแป้งโดจากการชมดอกไม้

ประสบการณ์สำคัญ

1. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
การปั้นแป้งโดจากการชมดอกไม้
2. การเรียนรู้ทางสังคม
การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การใช้ภาษา
การพูดเล่าเรื่องผลงานของตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำดอกไม้ กุหลาบ ดาวเรือง กระดังงา บานชื่น มาให้นักเรียนดู
2. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับดอกไม้ที่นักเรียนชม

ชั้นสอน

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า
 - ดอกไม้มีรูปร่างลักษณะเหมือนกันหรือต่างกันคะ
 - ดอกไม้แต่ชนิดมีสีเหมือนกันหรือต่างกันคะ
 - นักเรียนเคยเห็นดอกไม้อื่นๆ นอกเหนือจากนี้หรือไม่
2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มๆ ละ 5 - 6 คน
3. ครูแจกแบ่งโด แผ่นพลาสติกกรองปั่น ให้นักเรียนทั้ง 4 กลุ่มๆ ละ 1 ชุด
4. ครูถามนักเรียนว่าน่าจะมีดอกอะไรอีกที่สวยกว่านี้ ช่วยกันนึก คิด และให้นักเรียนปั้นแบ่งโดจากการชมดอกไม้เป็นกลุ่ม ให้เป็นดอกไม้คนละก็ดอกก็ได้ให้ได้มาก สวยงาม และรวดเร็ว แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร ตามความคิดจินตนาการ

ขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติพร้อมตั้งชื่อภาพ
2. ครูชมเชยนักเรียนที่ปั้นได้สวยงาม

สื่อการเรียนรู้

1. กุหลาบ ดาวเรือง กระดังงา บานชื่น
2. แบ่งโด
3. แผ่นพลาสติกกรองปั่น

การวัดและประเมินพัฒนาการ

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางตา
2. การปั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือการประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมสังเกตพฤติกรรมความสามารถของเด็กต่อไปนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางตา
2. การปั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัส
 - 3 คะแนน สามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าเป็นอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร
 - 2 คะแนน สามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าเป็นอะไร
 - 1 คะแนน ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร
2. การปั้นตามจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 3 คะแนน เมื่อเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงานแปลกใหม่ สวยงาม รวดเร็ว จำนวนมาก ไม่ซ้ำใคร
 - 2 คะแนน เมื่อเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานแปลกใหม่ สวยงาม รวดเร็วแต่หยาบ และ ซ้ำบ้าง
 - 1 คะแนน เด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ แต่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงานที่ซ้ำ ไม่แปลกใหม่ ไม่สวย ลอกเลียนแบบ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
 - 3 คะแนน เมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้ละเอียดครบถ้วน
 - 2 คะแนน เมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้บ้างเมื่อมีคนช่วย
 - 1 คะแนน เมื่อเด็กไม่สามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน
 - 3 คะแนน เมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานเพลิดเพลินมีความสุข
 - 2 คะแนน เมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานแกล้งเพื่อนบ้าง
 - 1 คะแนน เมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้แต่ชอบรังแกเพื่อนทะเลาะกับเพื่อน

แผนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สาระ ธรรมชาติรอบตัว

เรื่อง ดอกไม้แสนสวย

เวลา 30 นาที

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ ให้เด็กได้ถ่ายทอดออกมาทางผลงานทางศิลปะและสื่อความหมายเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสีเทียบจากการดมกลิ่นดอกไม้ ออกมาเป็นผลงานถ่ายทอดความคิดโดยผ่านการวาดภาพระบายสีเทียบจากการชม วิดีทัศน์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่รับรู้จากการดมได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถวาดภาพจากสิ่งที่รับรู้ตามจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองที่ทำสำเร็จได้
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรรู้

การวาดภาพระบายสีเทียบจากการดมกลิ่นดอกไม้

ประสบการณ์สำคัญ

1. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
การวาดภาพระบายสีเทียบจากการดมกลิ่นดอกไม้
2. การเรียนรู้ทางสังคม
การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การใช้ภาษา
การพูดเล่าเรื่องผลงานของตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูแจกดอกไม้ให้นักเรียนถือและสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับกลิ่นของดอกไม้
2. ครูให้นักเรียนดมกลิ่นดอกไม้

ชั้นสอน

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า
 - ดอกไม้ที่นักเรียนถืออยู่มีกลิ่นหรือไม่
 - ได้กลิ่นดอกไม้แล้วรู้สึกอย่างไรบ้างคะ
 - กลิ่นดอกไม้ที่นักเรียนดม หอม หรือเหม็นคะ
2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มๆ ละ 5 - 6 คน
3. ครูแจกกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด 15 x 20 นิ้ว สีเทียน ให้นักเรียนทั้ง 4 กลุ่ม ๆ

ละ 1 ชุด

4. ครูถามนักเรียนว่าได้กลิ่นดอกไม้แล้วนึกถึงอะไรบ้างคะช่วยกันนึก คิด และให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการวาดภาพระบายสีเทียน สิ่งที่นึกถึงให้แปลกใหม่ มากที่สุด สวยที่สุด เป็นกลุ่มตามความคิดจินตนาการ

ขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติพร้อมตั้งชื่อภาพ
2. ครูชมเชยนักเรียนที่วาดภาพได้ละเอียดสวยงาม

สื่อการเรียนรู้

1. ดอกกุหลาบ มะลิ ดาวเรือง จำปี
2. กระดาษ 100 ปอนด์
3. สีเทียน

การวัดและประเมินพัฒนาการ

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางจมูก
2. การวาดภาพตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือการประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมสังเกตพฤติกรรมความสามารถของเด็กต่อไปนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางจมูก
2. การวาดภาพตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง

4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางจุก
 - 3 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าเป็นอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร
 - 2 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าเป็นอะไร
 - 1 คะแนนไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร
2. การวาดภาพตามจินตนาการ
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถวาดภาพจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานแปลกใหม่ มากที่สุด สวยที่สุด
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถวาดภาพจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานแปลกใหม่ สวยงาม แต่จำนวนน้อย
 - 1 คะแนนเด็กสามารถวาดภาพจากสิ่งที่รับรู้ แต่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานไม่แปลก ไม่สวย และเสร็จไม่ทันเวลา
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้ละเอียดครบถ้วน
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้บ้างเมื่อมีคนช่วย
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กไม่สามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนช่วยเหลือกัน สนุกสนานเพลิดเพลินมีความสุข
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานแกล้งเพื่อนบ้าง
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้แต่ชอบรังแกเพื่อนทะเลาะกับเพื่อน

แผนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สาระ ธรรมชาติรอบตัว เรื่อง ดอกไม้แสนสวย เวลา 30 นาที
 สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการให้เด็กได้ถ่ายทอดออกมาทางผลงานทางศิลปะและสื่อความหมายเกี่ยวกับการปั้นดินน้ำมันจากการชมสวนดอกไม้ ออกมาเป็นผลงานถ่ายทอดความคิดโดยผ่านการปั้นดินน้ำมัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่รับรู้จากการดูได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ตามจินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองที่ทำสำเร็จได้
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้

สาระการเรียนรู้

- สาระที่ควรรู้
 การปั้นดินน้ำมันจากการชมสวนดอกไม้
 ประสบการณ์สำคัญ
1. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
 การปั้นดินน้ำมันจากการชมสวนดอกไม้
 2. การเรียนรู้ทางสังคม
 การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 3. การใช้ภาษา
 การพูดเล่าเรื่องผลงานของตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูพานักเรียนเดินชมสวนดอกไม้บริเวณโรงเรียน
2. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับดอกไม้ในสวน

ขั้นสอน

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า
 - นักเรียนเห็นอะไรบ้างในสวนดอกไม้
2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 - 6 คน
3. ครูแจกดินน้ำมันให้นักเรียนพร้อมแผ่นพลาสติกทรงป้าน ให้นักเรียนทั้ง 4 กลุ่ม ๆ

ละ 1 ชุด

4. ครูถามนักเรียนว่าอยากให้มีอะไรอีกในสวนดอกไม้ และให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการปั้น ให้ได้มาก หลากหลาย แปลกใหม่ สมบูรณ์ สวยงาม เป็นกลุ่มตามความคิดเห็นนาการ

ขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติพร้อมตั้งชื่อภาพ
2. ครูชมเชยนักเรียนที่ปั้นได้หลากหลายสมบูรณ์สวยงาม

สื่อการเรียนรู้

1. ดินน้ำมัน
2. แผ่นพลาสติกทรงป้าน

การวัดและประเมินพัฒนาการ**สิ่งที่ต้องประเมิน**

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางตา
2. การปั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือการประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมสังเกตพฤติกรรมความสามารถของเด็กต่อไปนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางตา
2. การปั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางตา

3 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าคืออะไร มี

คุณสมบัติอย่างไร

2 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าคืออะไร

1 คะแนนไม่สามารถบอกได้ว่าคืออะไร

2. การปั้นตามจินตนาการ

3 คะแนนเมื่อเด็กปั้นจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานแปลกใหม่ หลากหลาย จำนวนมาก สมบูรณ์ สวยงาม

2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานแปลกใหม่ สวยงาม แต่จำนวนน้อย

1 คะแนนเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ แต่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นผลงานไม่แปลก ไม่สวย และเสร็จไม่ทันเวลา

3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง

3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้ละเอียดครบถ้วน

2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้บ้างเมื่อมีคนช่วย

1 คะแนนเมื่อเด็กไม่สามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้

4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนช่วยเหลือกัน สนุกสนาน

ผลิตเพลินมีความสุข

2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานแกล้งเพื่อนบ้าง

1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้แต่ชอบรังแกเพื่อนทะเลาะกับ

เพื่อน

แผนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สาระ ธรรมชาติรอบตัว

เรื่อง ผลไม้

เวลา 30 นาที

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการสื่อความหมายเกี่ยวกับการประดิษฐ์เศษวัสดุจากการสัมผัสผลไม้ออกมาเป็นผลงานถ่ายทอดความคิดโดยผ่านการประดิษฐ์เศษวัสดุร่วมกับเพื่อนๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่รับรู้จากการสัมผัสได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถประดิษฐ์ผลงานจากสิ่งที่รับรู้ตามจินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองที่ทำสำเร็จได้
4. เพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรรู้

การประดิษฐ์เศษวัสดุจากการสัมผัสผลไม้

ประสบการณ์สำคัญ

1. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
การวาดภาพระบายสี
2. การเรียนรู้ทางสังคม
การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การใช้ภาษา
การพูดเล่าเรื่องผลงานของตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำผลไม้ เงาะ มังคุด มะม่วง มะละกอ น้อยหน่า องุ่น ใส่ภาชนะที่มีฝาปิด
2. ครูให้นักเรียนสัมผัสผลไม้แต่ละชนิด ทุกคน

ขั้นสอน

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า

- สิ่งที่นักเรียนสัมผัสเหมือนกันหรือแตกต่างกันจะรูปร่างเป็นอย่างไร ผิวเป็น

อย่างไร

- นักเรียนบอกได้ไหมว่าสิ่งที่นักเรียนสัมผัสเป็นอะไร

- สิ่งที่นักเรียนสัมผัสเรียบหรือขรุขระ กลมหรือ แข็งหรือนุ่ม

2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มๆ ละ 5 - 6 คน

3. ครูแจกเศษวัสดุ เช่น ยางวง ไม้ขีด กระดาษสี หลอดกาแฟ ลวดพันก้าน กาว ไม้ไอศกรีม ขวดยาкул กล่องยาสีฟัน หลอดด้าย กล่องยาสีฟัน กาวให้นักเรียน ทั้ง 4 กลุ่มๆ ละ 1 ชุด

4. ครูถามนักเรียนว่าเมื่อสัมผัสสิ่งของแล้วนึกถึงอะไร ช่วยกันคิด จินตนาการให้ได้ ผลงานที่สวยงาม แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร รวดเร็ว และให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุจากการสัมผัสผลไม้เป็นกลุ่มตามความคิด จินตนาการ ให้ได้มากที่สุด

ขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติพร้อมตั้งชื่อภาพ

2. ครูชมเชยนักเรียนที่ประดิษฐ์ได้สวยงาม แปลกใหม่ รวดเร็ว จำนวนมาก

สื่อการเรียนรู้

1. ผลไม้ เงาะ ทุเรียน น้อยหน่า อุ่น

2. ยางวง ไม้ขีด หลอดกาแฟ กระดาษสี ลวดพันก้าน

3. กาว ไม้ไอศกรีม ขวดยาкул กล่องยาสีฟัน หลอดด้าย กล่องยาสีฟัน

การวัดและประเมินพัฒนาการ

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางกาย

2. การประดิษฐ์เศษวัสดุตามจินตนาการ

3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง

4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือการประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมสังเกตพฤติกรรมและความสามารถของเด็กต่อไปนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางกายและประติษฐ์สิ่งของได้
2. การประติษฐ์เศษวัสดุตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางกาย
 - 3 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าเป็นอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร
 - 2 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าเป็นอะไร
 - 1 คะแนนไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร
2. การประติษฐ์เศษวัสดุตามจินตนาการ
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถประติษฐ์ผลงาน คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงาน แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถประติษฐ์ผลงาน คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงาน แปลกใหม่ ซ้ำบ้างเล็กน้อย
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถประติษฐ์ผลงาน แต่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงานลอกเลียนแบบเพื่อน ๆ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของตนเองได้บ้างเมื่อมีคนช่วย
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กไม่สามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของตนเองได้
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานเพลิดเพลินมีความสุข
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานแกล้งเพื่อนบ้าง
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้แต่ชอบรังแกเพื่อนทะเลาะกับเพื่อน

แผนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สาระ ธรรมชาติรอบตัว เรื่อง ผลไม้ เวลา 30 นาที
 สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการสื่อความหมายเกี่ยวกับการปั้นดินน้ำมันจากการดมกลิ่นผลไม้ออกมาเป็นผลงานถ่ายทอดความคิดโดยผ่านการปั้นดินน้ำมันร่วมกับเพื่อนๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่รับรู้จากการดมได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถปั้นผลงานจากสิ่งที่รับรู้ตามจินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองที่ทำสำเร็จได้
4. เพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรรู้

การปั้นดินน้ำมันจากการดมกลิ่นผลไม้

ประสบการณ์สำคัญ

1. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
การปั้นดินน้ำมันจากการดมกลิ่นผลไม้
2. การเรียนรู้ทางสังคม
การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การใช้ภาษา
การพูดเล่าเรื่องผลงานของตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำผลไม้ ทุเรียน ส้ม กล้วย ขนุน มะละกอสุก มะม่วงสุก ใส่ภาชนะที่มีฝาปิด
2. ครูให้นักเรียนดมผลไม้แต่ละชนิด ทุกคน

ชั้นสอน

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า
 - กลิ่นที่นักเรียนดมเหมือนกันหรือแตกต่างกันคะ
 - นักเรียนบอกได้ไหมว่าสิ่งที่นักเรียนดมเป็นอะไรคะ
2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มๆละ 5-6 คน
3. ครูแจกดินน้ำมัน แผ่นพลาสติกกรองบั้น ให้นักเรียนทั้ง 4 กลุ่มๆละ 1 ชุด
4. ครูถามนักเรียนว่าดมกลิ่นแล้วนึกถึงอะไรบ้างคะ ช่วยกันคิด จินตนาการ บั้นให้ได้มาก รวดเร็ว สวยงาม และให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการบั้นดินน้ำมันจากการดมผลไม้เป็นกลุ่ม ตามความคิด จินตนาการและพยายามบั้นให้ได้หลากหลาย ให้สมบูรณ์ สวยงาม รวดเร็ว ไม่เหมือนคนอื่นๆ ให้มากที่สุด

ชั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติพร้อมตั้งชื่อภาพ
2. ครูชมเชยนักเรียนที่บั้นได้สวยงาม ได้หลากหลาย รวดเร็ว จำนวนมาก

สื่อการเรียนรู้

1. ทุเรียน ส้ม กล้วย ขนุน มะละกอสุก มะม่วงสุก
2. ดินน้ำมัน
3. แผ่นพลาสติกกรองบั้น
4. ภาชนะใส่ผลไม้

การวัดและประเมินพัฒนาการ

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางจมูก
2. การบั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือการประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมสังเกตพฤติกรรมและความสามารถของเด็กต่อไปนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางจมูกและบั้นได้
2. การบั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง

4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางจมูก

3 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าคืออะไร มีคุณสมบัติ

อย่างไร

2 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าคืออะไร

1 คะแนนไม่สามารถบอกได้ว่าคืออะไร

2. การปั้นตามจินตนาการ

3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้น คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงานหลากหลาย แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร รวดเร็ว

2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้น คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงาน แปลกใหม่ ไม่หลากหลาย ซ้ำบ้างเล็กน้อย

1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้น แต่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผลงานไม่แปลกใหม่ ไม่หลากหลาย ลอกเลียนแบบเพื่อนๆ

3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง

3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้ละเอียด

ครบถ้วน

2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของตนเองได้บ้างเมื่อมีคนช่วย

1 คะแนนเมื่อเด็กไม่สามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของตนเองได้

4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานเพลิดเพลิน

2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานแกล้งเพื่อนบ้าง

1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้แต่ชอบรังแกเพื่อนทะเลาะกับ

เพื่อน

แผนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

สาระ ธรรมชาติรอบตัว

เรื่อง ผลไม้

เวลา 30 นาที

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการสื่อความหมายเกี่ยวกับการปั้นแป้งโด จากการชิมรสผลไม้ออกมาเป็นผลงานถ่ายทอดความคิดโดยผ่านการปั้นแป้งโดร่วมกับเพื่อนๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่รับรู้จากการชิมได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถปั้นแป้งโดจากสิ่งที่รับรู้ตามจินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองที่ทำสำเร็จได้
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรรู้

การปั้นแป้งโดจากการชิมรสผลไม้

ประสบการณ์สำคัญ

1. การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก
การปั้นแป้งโดจากการชิมรสผลไม้
2. การเรียนรู้ทางสังคม
การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การใช้ภาษา
การพูดเล่าเรื่องผลงานของตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำผลไม้กวนเช่น มะม่วงกวน พุทรา กวน ทุเรียนกวน มะขามแก้ว สับปะรดกวน กล้วยตาก
2. ครูให้นักเรียนชิมรสผลไม้กวนแต่ละชนิด ทุกคน

ขั้นสอน

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า
 - ผลไม้กวนที่นักเรียนชิมรสชาติเหมือนกันหรือแตกต่างกันคะ
 - นักเรียนบอกได้ไหมว่าสิ่งที่นักเรียนชิมเป็นอะไร
2. ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มๆ ละ 5 - 6 คน
3. ครูแจกแป้งโด แผ่นพลาสติกกรองบั้น ให้นักเรียนทั้ง 4 กลุ่มๆ ละ 1 ชุด
4. ครูถามนักเรียนว่าชิมรสแล้วนี่ถึงอะไรบ้างจะช่วยกันคิด จินตนาการ บั้นให้ได้มาก รวดเร็ว สวยงาม และให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการบั้นแป้งโดจากการชิมผลไม้กวนเป็นกลุ่ม และจัดวางให้สมบูรณ์ สวยงาม ตามความคิดจินตนาการ

ขั้นสรุป

1. ครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติพร้อมตั้งชื่อภาพ
2. ครูชมเชยนักเรียนที่บั้นได้มาก รวดเร็ว สมบูรณ์สวยงาม

สื่อการเรียนรู้

1. ผลไม้กวน มะม่วงกวน พุทรา กวน ทุเรียนกวน มะขามแก้ว สับปะรดกวน กล้วยตาก
2. แป้งโด
3. แผ่นพลาสติกกรองบั้น

การวัดและประเมินพัฒนาการ

สิ่งที่ต้องประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางปาก
2. การบั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือการประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรมสังเกตพฤติกรรมและความสามารถของเด็กต่อไปนี้

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางปาก
2. การบั้นตามจินตนาการ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน

เครื่องมือ

แบบบันทึกการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

1. การใช้ประสาทสัมผัสทางปาก
 - 3 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าคืออะไร มีคุณสมบัติอย่างไร
 - 2 คะแนนสามารถใช้ประสาทสัมผัสสัมผัสรับรู้และบอกได้ว่าคืออะไร
 - 1 คะแนนไม่สามารถบอกได้ว่าคืออะไร
2. การปั้นตามจินตนาการ
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการจัดวางรูปแบบของภาพได้สมบูรณ์ สวยงาม
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ คิด จินตนาการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการจัดวางรูปแบบของภาพได้สมบูรณ์ สวยงาม เมื่อมีผู้ชี้แนะ
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถปั้นจากสิ่งที่รับรู้ แต่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการจัดวางรูปแบบของภาพ
3. การเล่าเรื่องผลงานของกลุ่มตนเอง
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้ละเอียดครบถ้วน
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้บ้างเมื่อมีคนช่วย
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กไม่สามารถตั้งชื่อและอธิบายผลงานของกลุ่มตนเองได้
4. การทำงานร่วมกับเพื่อน
 - 3 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานเพลิดเพลินมีความสุข
 - 2 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้สนุกสนานแกล้งเพื่อนบ้าง
 - 1 คะแนนเมื่อเด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้แต่ชอบรังแกเพื่อนทะเลาะกับเพื่อน

ภาคผนวก ข
แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์
ฉบับที่ 1
การวาดต่อเติมภาพ

คำชี้แจง

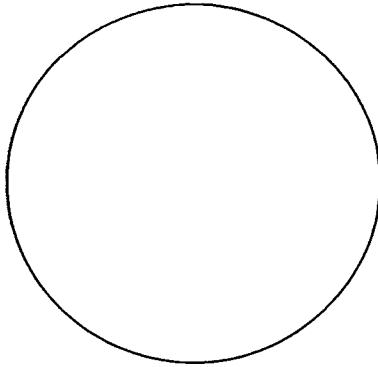
1. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ฉบับนี้เป็นการวาดต่อเติมภาพที่กำหนดให้
2. ให้นักเรียนวาดต่อเติมภาพตามที่กำหนดให้เป็นภาพแปลกใหม่ ที่มีความหมาย มีความสมบูรณ์ และสวยงาม ตามจินตนาการ พร้อมระบายสี และตั้งชื่อภาพ

วัสดุที่จัดเตรียม

1. กระดาษ A4
2. ดินสอ
3. สีเทียน
4. ยางลบ
5. ไม้บรรทัด

กระดาษเขียนตอบฉบับที่ 1

ชื่อ.....

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์**ฉบับที่ 2****การปั้น****คำชี้แจง**

1. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ฉบับนี้เป็นการปั้นแป้งโดให้เป็นสวนหย่อมตามจินตนาการ

2. นักเรียนเคยเห็นสวนหย่อมหรือไม่ ถ้าบ้านของเราหรือโรงเรียนของเราจะทำสวนหย่อม ให้นักเรียนออกแบบสวนหย่อมตามความคิดของนักเรียนโดยปั้นแป้งโดเป็นสวนหย่อมที่สวยงามและหลากหลายตามจินตนาการ

3. ชิ้นงานที่ปั้นต้องมีความหมาย สมบูรณ์ สวยงาม พร้อมกับตั้งชื่อภาพกำกับไว้

วัสดุที่จัดเตรียม

1. แป้งโด
2. แผ่นรองพลาสติก ตัดป้ายชื่อไว้ที่มุมขวา

แบบวัดความคิดสร้างสรรค์
ฉบับที่ 3
การประดิษฐ์เศษวัสดุ

คำชี้แจง

1. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ฉบับนี้เป็นการประดิษฐ์เศษวัสดุ
2. ครูนำวัสดุที่จัดเตรียมมาให้นักเรียน และให้นักเรียนประดิษฐ์เศษวัสดุที่กำหนดให้เป็นของเล่นที่นักเรียนอยากได้
3. ชิ้นงานที่ประดิษฐ์ขึ้นมาต้องมีความหมาย สมบูรณ์ ชัดเจน พร้อมกับตั้งชื่อของเล่นกำกับไว้

วัสดุที่จัดเตรียม

1. ก่อ่งนม
2. ก่อ่งยาสีฟัน
3. แกนหลอดด้าย
4. กระดาษสี
5. หลอดกาแฟ
6. ก่อ่งสบู่
7. ไหมพรม
8. เชือก
9. กาว
10. กรรไกร
11. ลวด
12. ไม้ไอศกรีม
13. ยางวง
14. ตะเกียบ
15. ขวดเปล่าด้ขมิล ยาสูบ และโพลาลิส

ภาคผนวก ค
คะแนนการประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ

**คะแนนการประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์**

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนความเหมาะสมของแผนการกิจกรรมศิลปะ
สร้างสรรค์ โดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง 5 , 4 , 3 , 2 , 1 โดยกำหนดในเกณฑ์การ
พิจารณาดังนี้

5	หมายถึง	แผนการจัดประสบการณ์เหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	แผนการจัดประสบการณ์เหมาะสมมาก
3	หมายถึง	แผนการจัดประสบการณ์เหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	แผนการจัดประสบการณ์เหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	แผนการจัดประสบการณ์เหมาะสมน้อยที่สุด

ด้าน ประเมิน	รายการ	ระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่3	รวม	ค่าเฉลี่ย
1.แผนการจัดประสบการณ์	สาระสำคัญ					
	1. แสดงถึงสาระที่เป็นแก่นสารของเรื่อง	2	5	5	12	4
	2. สอดคล้องและครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้	2	5	5	12	4
	3. สอดคล้องและครอบคลุมสาระการเรียนรู้	1	5	5	11	3.66
	จุดประสงค์การเรียนรู้					
	1. สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	4	5	5	14	4.66
	2. ภาษาที่ใช้ชัดเจนและเข้าใจง่าย	4	5	5	14	4.66
	3. บ่งชี้พฤติกรรมที่วัดได้	5	5	5	15	5
	4. เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน	5	5	5	15	5
	5. เหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	4	5	5	14	4.66

ด้าน ประเมิน	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่าเฉลี่ย
1.แผนการ จัดประสพ การณ์	<u>สาระการเรียนรู้</u>					
	1. สอดคล้องกับสาระสำคัญ	2	5	5	12	4
	2. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	15	5
	3. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้	5	5	5	15	5
	4. น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	5	4	5	14	4.66
	<u>กิจกรรมการเรียนรู้</u>					
	1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4	4	5	13	4.33
	2. สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	4	4	5	13	4.33
	3. น่าสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะเรียนและ เข้าร่วมกิจกรรม	4	4	4	12	4
	4. นักเรียนได้สร้างผลงานด้วยตนเองที่เกิดจาก ความคิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์	4	4	5	13	4.33
	5. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน	4	4	5	13	4.33
	6. ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการคิดในการแสวงหา ความรู้	4	4	5	13	4.33
	7. ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางกายในการเรียนรู้	2	4	5	11	3.66
	8. เป็นไปตามกระบวนการเรียนการสอนของกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์	2	4	5	11	3.66
	9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3	3	4	10	3.33

ด้าน ประเมิน	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่าเฉลี่ย
1.แผนการจัดประสบการณ์	<u>สื่อการเรียนรู้</u>					
	1.สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	4	4	5	13	4.33
	2. เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน	4	4	5	13	4.33
	3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลที่คาดหวัง	3	4	5	12	4
	<u>การวัดผลและประเมินผล</u>					
	1. วิธีการวัดสอดคล้องและครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3	3	5	11	3.66
	2. เครื่องมือวัดสอดคล้องกับวิธีวัด	3	4	5	12	4
	3. เครื่องมือวัดสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	4	4	5	13	4.33
	4. เกณฑ์การประเมินสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน	5	4	4	13	4.33
	รวม	101	121	137	359	119.66

**คะแนนการประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบวัดความคิด
สร้างสรรค์**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ฉบับ และประเมินความตรงของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์และเกณฑ์การให้คะแนน โดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง +1 0 -1 โดยกำหนดในเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- + 1 ถ้าแน่ใจว่ารายการข้อนั้นมีความเหมาะสม
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่ารายการข้อนั้นมีความเหมาะสม
- 1 ถ้าแน่ใจว่ารายการข้อนั้นมีความไม่เหมาะสม

ด้านการประเมิน	รายการ	ระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่าเฉลี่ย
แบบวัดความคิดสร้างสรรค์	1.ด้านความคิดคล่องแคล่ว					
	1.1 ด้านเวลา	+1	0	+1	2	.67
	1.2 ด้านปริมาณ	+1	+1	+1	3	1
	2. ด้านความคิดริเริ่ม					
	2.1 ด้านความแปลกใหม่	+1	+1	0	2	.67
	2.2 การนำไปใช้ประโยชน์	+1	+1	0	2	.67
	3. ด้านความคิดละเอียดลออ					
	3.1 ด้านความสมบูรณ์	+1	+1	0	2	.99
	3.2 ด้านความสวยงาม	+1	+1	0	2	.67
	3.3 ด้านการตั้งชื่อและอธิบาย	+1	+1	0	2	.67

ภาคผนวก ง

บันทึกคะแนนจากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

บันทึกคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนได้รับการฝึกประสาทสัมผัส
ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมชุดที่ 1 การวาดต่อเติมภาพ (ก่อนเรียน)

เลขที่	ความคิดคล่องแคล่ว (6 คะแนน)	ความคิดริเริ่ม (6 คะแนน)	ความคิดละเอียดลออ (9 คะแนน)	รวม (21คะแนน)
1	3	3	4	10
2	3	3	6	12
3	3	2	5	10
4	2	3	5	10
5	3	2	6	11
6	3	3	4	10
7	5	4	4	13
8	3	5	5	13
9	2	3	6	11
10	4	2	5	11
11	3	3	6	12
12	2	3	5	10
13	3	3	4	10
14	3	2	4	9
15	3	3	6	12
16	4	3	5	12
17	3	2	6	11
18	2	3	5	10
19	3	3	7	13
20	2	2	5	9
21	3	3	7	13
22	3	3	5	11
23	2	2	6	10
24	3	3	5	11
25	3	3	5	11
รวม	73	71	131	275

บันทึกคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนได้รับการฝึกประสาทสัมผัส
ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมชุดที่ 2 การปั้น (ก่อนเรียน)

เลขที่	ความคิดคล่องแคล่ว (6 คะแนน)	ความคิดริเริ่ม (6 คะแนน)	ความคิดละเอียดลออ (9คะแนน)	รวม (21คะแนน)
1	2	2	6	10
2	3	3	5	11
3	3	3	5	11
4	2	4	6	12
5	3	3	5	11
6	3	3	5	11
7	4	4	7	15
8	3	3	7	13
9	4	4	4	12
10	3	2	5	10
11	4	4	4	12
12	3	2	6	11
13	2	3	6	11
14	3	3	7	13
15	3	3	6	12
16	2	2	7	11
17	2	4	6	12
18	3	3	6	12
19	3	3	5	11
20	3	3	6	12
21	3	2	7	12
22	3	2	5	10
23	2	3	7	12
24	3	2	5	10
25	2	2	6	10
รวม	71	72	144	287

บันทึกคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนได้รับการฝึกประสาทสัมผัส
 ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมชุดที่ 3 การประดิษฐ์เศษวัสดุ (ก่อนเรียน)

เลขที่	ความคิดคล่องแคล่ว (6 คะแนน)	ความคิดริเริ่ม (6 คะแนน)	ความคิดละเอียดลออ (9 คะแนน)	รวม (21คะแนน)
1	2	3	6	11
2	3	3	6	12
3	3	3	6	12
4	2	2	5	9
5	2	3	5	10
6	3	3	5	11
7	3	4	4	11
8	3	3	5	11
9	2	3	6	11
10	3	2	5	10
11	2	4	5	11
12	3	3	6	12
13	2	4	6	12
14	3	2	7	12
15	4	2	7	13
16	3	3	6	12
17	4	3	6	13
18	3	4	5	12
19	2	3	4	9
20	3	2	6	11
21	3	3	7	13
22	2	2	5	9
23	3	3	4	10
24	4	2	6	12
25	2	3	5	10
รวม	69	72	138	279

บันทึกคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการฝึกประสาทสัมผัส
ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมชุดที่ 1 การวาดต่อเติมภาพ (หลังเรียน)

เลขที่	ความคิดคล่องแคล่ว (6 คะแนน)	ความคิดริเริ่ม (6 คะแนน)	ความคิดละเอียดลออ (9 คะแนน)	รวม (21คะแนน)
1	6	4	7	17
2	5	4	8	17
3	5	5	8	18
4	4	4	6	14
5	4	4	7	15
6	4	5	6	15
7	5	5	7	17
8	5	5	7	17
9	6	5	8	19
10	5	4	8	17
11	5	4	7	16
12	6	4	8	18
13	5	4	8	17
14	5	4	8	17
15	4	5	8	17
16	4	5	7	16
17	5	5	7	17
18	5	4	8	17
19	5	4	8	17
20	6	4	7	17
21	5	5	8	18
22	6	4	8	18
23	5	5	8	18
24	4	5	8	17
25	5	5	8	18
รวม	124	112	188	424

บันทึกคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการฝึกประสาทสัมผัส
ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมชุดที่ 2 การปั้น (หลังเรียน)

เลขที่	ความคิดคล่องแคล่ว (6 คะแนน)	ความคิดริเริ่ม (6 คะแนน)	ความคิดละเอียดลออ (9คะแนน)	รวม (21คะแนน)
1	4	5	8	17
2	5	5	8	18
3	6	5	8	19
4	5	6	7	18
5	5	5	6	16
6	6	4	6	16
7	5	6	8	19
8	5	5	7	17
9	6	6	7	19
10	5	5	7	17
11	5	6	8	19
12	5	4	7	16
13	4	4	8	16
14	5	5	8	18
15	6	4	8	18
16	4	5	7	16
17	4	5	7	16
18	5	6	7	18
19	5	5	8	18
20	6	5	7	18
21	5	5	8	18
22	5	4	8	17
23	4	5	8	17
24	4	4	7	15
25	4	5	7	16
รวม	123	124	185	432

บันทึกคะแนนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการฝึกประสาทสัมผัส
ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กิจกรรมชุดที่ 3 การประดิษฐ์เศษวัสดุ (หลังเรียน)

เลขที่	ความคิดคล่องแคล่ว (6 คะแนน)	ความคิดริเริ่ม (6 คะแนน)	ความคิดละเอียดลออ (9 คะแนน)	รวม (21คะแนน)
1	6	5	7	18
2	5	5	8	18
3	5	5	8	18
4	4	4	6	14
5	4	5	6	15
6	5	4	6	15
7	5	5	7	17
8	5	5	8	18
9	5	4	7	16
10	6	4	7	17
11	5	6	8	19
12	5	5	7	17
13	5	5	7	17
14	4	5	8	17
15	6	4	8	18
16	5	4	8	17
17	6	4	8	18
18	5	5	8	18
19	4	5	7	16
20	5	4	7	16
21	4	5	8	17
22	4	4	7	15
23	4	5	7	16
24	5	5	7	17
25	4	4	8	16
รวม	121	116	183	420

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล นางสายหยุด ไตรรัตน์
 วัน เดือน ปี เกิด 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2508
 สถานที่เกิด 26 หมู่ 2 ตำบลบ้านดารา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 26/1 หมู่ 8 ตำบลบ้านดารา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
 ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครูชำนาญการ ค.ศ. 2 โรงเรียนวัดวังไม้แก่น
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 3
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัด
 พิษณุโลก

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2520 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนบ้านวังสำโม อำเภอพิชัย
 จังหวัดอุตรดิตถ์
 พ.ศ. 2523 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดาราพิทยาคม อำเภอพิชัย
 จังหวัดอุตรดิตถ์
 พ.ศ. 2525 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพิชัย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
 พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์
 จังหวัดอุตรดิตถ์
 พ.ศ. 2532 ครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สหวิทยาลัยล้านนา
 จังหวัดเชียงใหม่
 พ.ศ. 2551 ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 จังหวัดพิษณุโลก